

Consiliul
Uniunii Europene

Bruxelles, 8 decembrie 2023
(OR. en)

13573/23

Dosar interinstituțional:
2023/0337 (NLE)
2023/0338 (NLE)

LIMITE

ACP 89
WTO 145
COAFR 328
RELEX 1106

ACTE LEGISLATIVE ȘI ALTE INSTRUMENTE

Subiect: Acord de parteneriat economic între Uniunea Europeană, pe de o parte, și
Republica Kenya, membră a Comunității Africii de Est, pe de altă parte

ACORD DE PARTENERIAT ECONOMIC
ÎNTRE
UNIUNEA EUROPEANĂ, PE DE O PARTE, ȘI
REPUBLICA KENYA, MEMBRĂ A COMUNITĂȚII AFRICII DE EST,
PE DE ALTĂ PARTE

PĂRȚILE LA ACORD

UNIUNEA EUROPEANĂ

(denumită în continuare „UE”),

pe de o parte,

și

REPUBLICA KENYA,

(denumită (denumite) în continuare „statul (statele) partener(e) CAE”),

pe de altă parte,

denumite în continuare individual „partea” și împreună „părțile”,

REAMINTIND angajamentele asumate în cadrul Acordului de la Marrakesh privind constituirea Organizației Internaționale a Comerțului (OMC), încheiat la 15 aprilie 1994;

AVÂND ÎN VEDERE Acordul de la Georgetown privind Organizația grupului statelor din Africa, zona Caraibelor și Pacific, încheiat la 6 iunie 1975;

AVÂND ÎN VEDERE Acordul de parteneriat între membrii grupului statelor din Africa, zona Caraibelor și Pacific, pe de o parte, și Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de altă parte, semnat la Cotonou la 23 iunie 2000, astfel cum a fost modificat pentru prima dată la Luxemburg la 25 iunie 2005 și pentru a doua oară la Ouagadougou la 22 iunie 2010 (denumit în continuare „Acordul de la Cotonou”), și acordul care îi va succeda;

AVÂND ÎN VEDERE Tratatul de instituire a Comunității Africii de Est (CAE), semnat la Arusha la 30 noiembrie 1999 și protocolul la acesta privind instituirea Uniunii vamale a Comunității Africii de Est;

AVÂND ÎN VEDERE Acordul de parteneriat economic între statele partenere din Comunitatea Africii de Est, pe de o parte, și Uniunea Europeană și statele sale membre, pe de altă parte, a cărei negociere s-a încheiat la 16 octombrie 2014 (denumit în continuare „APE UE-CAE”);

REAFIRMÂND dorința lor pentru o unitate mai amplă a Africii și pentru realizarea obiectivelor Tratatului de instituire a Comunității Africii de Est;

AVÂND ÎN VEDERE Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene;

CONSIDERÂND că statul (statele) partener(e) CAE și UE au convenit că procesul de cooperare economică și comerțul au drept obiectiv integrarea progresivă și armonioasă a statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific (ACP) în economia mondială, acordându-se atenția cuvenită opțiunilor politice, nivelurilor de dezvoltare și priorităților de dezvoltare care le sunt specifice, promovând astfel dezvoltarea lor durabilă și contribuind la eradicarea sărăciei în statul (statele) partener(e) CAE;

REAFIRMÂND, de asemenea, că prezentul acord va fi în concordanță cu obiectivele și principiile Acordului de la Cotonou și, în special, cu dispozițiile din partea 3 a titlului II al acestuia privind cooperarea economică și comercială și cu dispozițiile corespunzătoare ale acordului care îi va succeda;

REAFIRMÂND că prezentul acord va servi drept instrument de dezvoltare și va promova creșterea economică susținută, mărirea capacității de producție și de furnizare a (ale) statului (statelor) partener(e) CAE, va încuraja transformarea structurală a economiei (economiei) statului (statelor) partener(e) CAE și diversificarea și competitivitatea acestuia (acestora) și va duce la dezvoltarea comerțului, la atragerea investițiilor, a tehnologiei, precum și la crearea de locuri de muncă în statul (statele) partener(e) CAE;

REAFIRMÂND nevoia de a se asigura că se dă o atenție deosebită integrării regionale și acordării unui tratament special și diferențiat tuturor statelor partenere CAE, menținându-se în același timp un tratament special pentru statul (statele) partener(e) CAE cel mai puțin dezvoltat(e);

RECUNOSCÂND faptul că sunt necesare investiții substanțiale pentru ridicarea standardului de viață în statul (statele) partener(e) CAE;

REITERÂND faptul că prezentul acord vizează punerea în aplicare a dispozițiilor APE UE-CAE,

CONVIN DUPĂ CUM URMEAZĂ:

PARTEA I

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 1

Domeniul de aplicare al acordului

Părțile instituie un Acord de parteneriat economic (denumit în continuare „prezentul acord”).

Prezentul acord acoperă:

- (a) dispozițiile generale;
- (b) comerțul cu mărfuri;
- (c) pescuitul;
- (d) agricultura;
- (e) cooperarea economică și pentru dezvoltare;
- (f) dispozițiile instituționale;
- (g) evitarea diferendelor și soluționarea acestora;
- (h) excepțiile generale;

- (i) dispozițiile generale și finale; și
- (j) anexele, protocoalele și declarațiile comune.

ARTICOLUL 2

Obiective

- (1) Obiectivele prezentului acord sunt:
 - (a) să contribuie la creșterea și la dezvoltarea economică prin instituirea unui parteneriat consolidat și strategic în domeniul comerțului și al dezvoltării, conform cu obiectivele dezvoltării durabile;
 - (b) să promoveze integrarea regională, cooperarea economică și buna guvernare în statul (statele) partener(e) CAE;
 - (c) să promoveze integrarea progresivă a statului (statelor) partener(e) în economia mondială, în conformitate cu opțiunile lor politice și cu prioritățile lor de dezvoltare;
 - (d) să promoveze transformarea structurală a economiei (economiei) statului (statelor) partener(e) CAE, a diversificării și a competitivității acestuia (acestora) prin creșterea capacității de producție, de furnizare și de comercializare a acestuia (acestora);
 - (e) să îmbunătățească capacitatea statului (statelor) partener(e) CAE în materie de politică comercială și de aspecte legate de comerț;

- (f) să stabilească și să pună în aplicare un cadru de reglementare eficient, previzibil și transparent pentru comerț și investiții în statul (statele) partener(e) CAE, sprijinind astfel condițiile pentru creșterea investițiilor și a inițiativelor în sectorul privat și
 - (g) să consolideze relațiile existente între părți pe baza solidarității și a interesului reciproc. În acest scop, în concordanță cu drepturile și obligațiile prevăzute în cadrul OMC, prezentul acord stimulează relațiile comerciale și economice, sprijină o nouă dinamică comercială între părți, prin intermediul liberalizării progresive și asimetrice a schimburilor comerciale dintre ele și consolidează, extinde și aprofundează cooperarea în toate domeniile relevante pentru comerț și investiții.
- (2) În conformitate cu articolele 34 și 35 din Acordul de la Cotonou și cu dispozițiile corespunzătoare din acordul care îi va succeda, prezentul acord vizează, de asemenea:
- (a) să instituie un acord în conformitate cu articolul XXIV din Acordul General pentru Tarife și Comerț din 1994 (GATT 1994);
 - (b) să faciliteze continuarea comerțului de către statul (statele) partener(e) CAE în condiții nu mai puțin favorabile decât acelea din cadrul Acordului de la Cotonou sau a acordului care îi va succeda;
 - (c) să stabilească cadrul și domeniul de aplicare a eventualelor negocieri privind alte aspecte, inclusiv privind comerțul cu servicii, aspectele legate de comerț identificate în Acordul de la Cotonou sau în acordul care îi va succeda și orice alte domenii de interes pentru ambele părți.

ARTICOLUL 3

Clauza de *rendez-vous*

Părțile se angajează să încheie negocierile în domeniile enumerate mai jos în termen de cinci (5) ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord:

- (a) comerțul cu servicii;
- (b) aspectele legate de comerț, în principal:
 - (i) politica în domeniul concurenței;
 - (ii) investițiile și dezvoltarea sectorului privat;
 - (iii) comerțul, mediul și dezvoltarea durabilă;
 - (iv) drepturile de proprietate intelectuală;
 - (v) transparența în domeniul achizițiilor publice;
- (c) orice alte domenii pe care părțile le consideră necesare.

ARTICOLUL 4

Principii

Prezentul acord are la bază următoarele principii:

- (a) dezvoltarea pe baza acquis-ului Acordului de la Cotonou și a acordului care îi va succeda;
- (b) consolidarea integrării regionale în regiunea CAE;
- (c) asigurarea asimetriei, în favoarea statului (statelor) partener(e) CAE, în liberalizarea comerțului și în aplicarea de măsuri legate de comerț, precum și de instrumente de protecție comercială;
- (d) acordarea posibilității statului (statelor) partener(e) CAE să-și mențină preferințele regionale față de alte țări și regiuni africane fără a fi obligate să le extindă la nivelul UE și
- (e) contribuirea la creșterea capacității de producție, de furnizare și de comercializare a statului (statelor) partener(e) CAE.

PARTEA II

COMERȚUL CU MĂRFURI

ARTICOLUL 5

Domeniu de aplicare și obiective

(1) Dispozițiile prezentei părți se aplică tuturor mărfurilor originare din UE și din statul (statele) partener(e) CAE.

(2) Obiectivele în domeniul comerțului cu mărfuri sunt următoarele:

- (a) asigurarea de condiții de acces pe piața UE, în regim total de scutire de taxe vamale și de neaplicare a contingentelor, pentru mărfurile originare din statul (statele) partener(e) CAE într-un mod sigur, pe termen lung și previzibil, în conformitate cu modalitățile stabilite în prezentul acord;
- (b) liberalizarea progresivă și treptată a pieței mărfurilor din statul (statele) partener(e) CAE pentru mărfurile originare din UE, în conformitate cu modalitățile stabilite în prezentul acord și
- (c) protejarea și îmbunătățirea condițiilor de acces pe piață pentru a garanta că statul (statele) partener(e) CAE beneficiază din plin de prezentul acord.

TITLUL I

TAXELE VAMALE ȘI LIBERA CIRCULAȚIE A MĂRFURILOR

ARTICOLUL 6

Taxa vamală

- (1) O taxă vamală include orice taxă sau impunere de orice tip, aplicată importurilor de mărfuri sau în legătură cu acestea, incluzând orice formă de suprataxă sau supraimpunere, dar nu include:
- (a) impuneri echivalente cu impozitele interne aplicate atât asupra mărfurilor importate, cât și a celor produse local, în conformitate cu articolul 20;
 - (b) măsuri antidumping, compensatorii sau de salvagardare aplicate în conformitate cu dispozițiile titlului VI și
 - (c) redevențe sau alte impuneri aplicate în conformitate cu articolul 8.
- (2) Pentru fiecare produs, taxa vamală de bază căreia i se aplică reduceri succesive este cea specificată în calendarele de liberalizare a taxelor vamale ale fiecărei părți.

ARTICOLUL 7

Clasificarea mărfurilor

- (1) Clasificarea mărfurilor comercializate, vizate de prezentul acord, este cea stabilită în nomenclatura tarifară respectivă a fiecărei părți, în conformitate cu Convenția internațională privind Sistemul armonizat de denumire și codificare a mărfurilor (SA).
- (2) Părțile își comunică reciproc toate informațiile necesare, în termen de trei (3) luni de la orice modificare tarifară sau orice modificare în SA, privind taxele vamale pe care le aplică și nomenclaturile corespunzătoare produselor enumerate în anexele I și II.

ARTICOLUL 8

Redevențe și alte impuneri

Redevențele și alte impuneri menționate la articolul 6 alineatul (1) litera (c) sunt limitate la costul aproximativ al serviciilor oferite și nu reprezintă un mijloc indirect de protecție pentru produsele naționale sau o impozitare cu caracter fiscal percepută pentru importuri. Nu se aplică redevențe și impuneri pentru servicii consulare.

ARTICOLUL 9

Reguli de origine

- (1) În sensul prezentei părți, termenul „originar” înseamnă că se întrunesc condițiile pentru a intra sub incidența conceptului „originar” în conformitate cu legislația aplicabilă a părții importatoare^{1 2}.
- (2) Consiliul APE instituit în temeiul articolului 104 (denumit în continuare „Consiliul APE”) adoptă, prin decizie, un protocol care să reglementeze regulile de origine în termen de cel mult cinci (5) ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord. Alineatul (1) din prezentul articol încetează să se aplice din momentul în care un astfel de protocol devine aplicabil.
- (3) În cazul în care, la sfârșitul perioadei de cinci ani menționate la alineatul (2), părțile nu au adoptat un astfel de protocol, Consiliul APE evaluează aplicarea alineatului (1) și poate decide să prelungească perioada de cinci ani respectivă.

¹ Pentru mai multă certitudine, la determinarea consecvenței unei măsuri cu prezentul acord în temeiul părții VII a titlului II, comisia de arbitraj poate lua în considerare, după caz, dreptul unei părți ca element de fapt. În acest scop, comisia de arbitraj trebuie să urmărească interpretarea obișnuită acordată dreptului de către instanțele sau autoritățile părții respective și orice sens dat dreptului de către comisia de arbitraj nu este obligatoriu pentru instanțele judecătorești sau autoritățile părții respective.

² Produsele originare din statul partener CAE beneficiază în toate privințele, atunci când sunt importate în Ceuta sau Melilla, de același regim vamal ca cel aplicat produselor originare de pe teritoriul vamal al UE în temeiul Protocolului nr. 2 din Actul privind condițiile aderării Regatului Spaniei și Republicii Portugheze și adaptările tratatelor (JO UE L 302, 15.11.1985, p. 23). Statul partener CAE acordă importurilor de produse reglementate de prezentul acord și originare din Ceuta și Melilla același tratament vamal pe care îl acordă produselor importate și originare din UE.

ARTICOLUL 10

Taxele vamale aplicate produselor originare din statul (statele) partener(e) CAE

Produsele originare din statul (statele) partener(e) CAE se importă în UE în regim de scutire de taxe vamale, în condițiile stabilite în anexa I.

ARTICOLUL 11

Taxe vamale asupra produselor originare din UE

Produsele originare din UE se importă în statul (statele) partener(e) CAE în condițiile stabilite în calendarul de eliminare a taxelor vamale din anexa II.

ARTICOLUL 12

Clauză de statu-quo

(1) Părțile convin să nu majoreze taxele vamale aplicate produselor care fac obiectul liberalizării în temeiul prezentului acord, cu excepția măsurilor adoptate în conformitate cu articolele 48, 49 și 50.

(2) Pentru a menține perspectiva proceselor de integrare regională africane mai extinse, părțile pot decide în Consiliul APE să modifice nivelul taxelor vamale prevăzute în anexele II(a), II(b) și II(c) la prezentul acord, care pot fi aplicate unui produs originar din UE la importul în statul (statele) partener(e) CAE. Părțile se asigură că orice modificare de acest fel nu determină o incompatibilitate a prezentului acord cu cerințele articolului XXIV din GATT 1994.

ARTICOLUL 13

Circulația mărfurilor

- (1) Taxele vamale se percep o singură dată pentru mărfurile originare dintr-una dintre părți și care sunt importate pe teritoriul celeilalte părți.
- (2) Orice taxă plătită la importul într-un stat partener CAE este rambursată în întregime pentru mărfurile care părăsesc statul partener CAE în care au fost importate prima dată având ca destinație un alt stat partener CAE. Taxa vamală se achită în statul partener CAE în care are loc consumul mărfurilor.
- (3) Părțile convin să coopereze în vederea facilitării circulației mărfurilor și simplificării procedurilor vamale.

ARTICOLUL 14

Taxe și impozite la export

- (1) Părțile nu instituie asupra mărfurilor exportate către cealaltă parte nicio taxă sau impozit nou care depășesc pe cele instituite asupra unor produse similare destinate comercializării pe piața internă.
- (2) În pofida dispozițiilor alineatului (1), statul (statele) partener(e) CAE pot institui o taxă sau un impozit temporar la exportul de mărfuri, după notificarea UE, în următoarele condiții:
- (a) pentru promovarea dezvoltării industriei interne;
 - (b) pentru menținerea stabilității monetare, atunci când creșterea prețului mondial al unui produs destinat exportului generează riscul de supraevaluare a valorii monedei; sau
 - (c) pentru a proteja veniturile, siguranța alimentară și mediul.
- (3) Aceste taxe ar trebui aplicate unui număr restrâns de produse pentru o perioadă limitată și sunt reexamine de Consiliul APE, după patruzeci și opt (48) de luni, în vederea revalidării.
- (4) Orice tratament mai favorabil care constă în sau în legătură cu taxele aplicate de statul (statele) partener(e) CAE exporturilor de orice produse destinate unei mari puteri comerciale trebuie să fie acordate produsului similar destinat teritoriului UE de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

(5) În sensul prezentului articol și al articolului 15, prin „mare putere comercială” se înțelege orice țară dezvoltată sau orice țară care deține o cotă mai mare de 1 % din exporturile mondiale de mărfuri în cursul anului precedent intrării în vigoare a acordului de liber schimb menționat la articolul 15 sau orice grup de țări care, acționând individual, colectiv sau în cadrul unui acord de liber schimb, deține o cotă cumulată mai mare de 1,5 % din exporturile mondiale de mărfuri în cursul anului precedent intrării în vigoare a acordului de liber schimb menționat la articolul 15¹.

ARTICOLUL 15

Un tratament mai favorabil ca urmare a unui acord de liber schimb

(1) În ceea ce privește mărfurile reglementate de prezenta parte, UE acordă statului (statelor) partener(e) CAE orice tratament mai favorabil care s-ar aplica în urma încheierii de către UE a unui acord de liber schimb cu o parte terță ulterior semnării prezentului acord.

(2) În ceea ce privește mărfurile reglementate de prezenta parte, statul (statele) partener(e) CAE acordă UE orice tratament mai favorabil care s-ar aplica în urma faptului că statul (statele) partener(e) CAE devine (devin), ulterior semnării prezentului acord, parte (părți) la un acord de liber schimb cu orice mare putere comercială. Părțile se consultă și decid de comun acord, în măsura posibilităților, cu privire la modalitățile optime de punere în aplicare a prezentului alineat de la caz la caz, cu condiția ca UE să poată demonstra că a primit un tratament mai puțin favorabil decât cel oferit de statul (statele) partener(e) CAE oricăror alte mari puteri comerciale.

¹ Pentru acest calcul, se utilizează date oficiale ale OMC privind principalii exportatori din cadrul comerțului mondial cu mărfuri (cu excepția comerțului în interiorul UE).

- (3) Dispozițiile prezentei părți nu sunt interpretate astfel încât să impună părților obligația să își acorde în mod reciproc orice tratament preferențial aplicabil ca urmare a faptului că, la data semnării prezentului acord, una dintre acestea este parte la un acord de liber schimb încheiat cu o parte terță.
- (4) Alineatul (2) nu se aplică în cazul acordurilor comerciale încheiate între statul (statele) partener(e) CAE și țările din grupul statelor din Africa, zona Caraibelor și Pacific sau alte țări și regiuni din Africa.
- (5) În sensul prezentului articol, prin „acord de liber schimb” se înțelege un acord care liberalizează în mod substanțial comerțul și elimină în mod substanțial măsurile discriminatorii și/sau interzice noi măsuri discriminatorii sau măsuri mai discriminatorii între părți la data intrării în vigoare a acordului respectiv sau într-o perioadă rezonabilă de timp.

ARTICOLUL 16

Dispoziții speciale privind cooperarea administrativă

- (1) Părțile convin asupra importanței cruciale a cooperării administrative pentru punerea în aplicare și controlul tratamentului preferențial acordat în temeiul prezentei părți și își reafirmă angajamentul de a combate neregulile și fraudă în domeniul vamal și în domeniile conexe.
- (2) În cazul în care una dintre părți constată, pe baza unor informații obiective, lipsa cooperării administrative și/sau nereguli sau fraudă, partea în cauză poate suspenda temporar tratamentul preferențial aferent produsului (produselor) în cauză, în conformitate cu prezentul articol.

- (3) În sensul prezentului articol, lipsa cooperării administrative înseamnă, printre altele:
- (a) nerespectarea repetată a obligației de a verifica statutul originii produsului (produselor) în cauză;
 - (b) refuzul repetat sau întârzierea nejustificată repetată în a efectua și/sau a comunica rezultatele controlului ulterior al dovezii privind originea produsului (produselor) în cauză;
 - (c) refuzul repetat sau întârzierea nejustificată repetată în a obține autorizația de a desfășura misiuni de cooperare administrativă pentru a verifica autenticitatea documentelor sau acuratețea informațiilor relevante acordării tratamentului preferențial în cauză.
- (4) Pot fi constatate nereguli sau cazuri de fraudă, printre altele, atunci când are loc o creștere rapidă, fără o explicație satisfăcătoare, a importurilor de bunuri care depășesc nivelul obișnuit al capacității de producție și de export a celeilalte părți, corelată cu informații obiective privind existența unor nereguli sau cazuri de fraudă.

- (5) Aplicarea unei suspendări temporare are loc în următoarele condiții:
- (a) partea care a constatat, pe baza unor informații obiective, lipsa cooperării administrative și/sau nereguli sau fraudă notifică fără întârzieri nejustificate Comitetului înalților funcționari, instituit în temeiul articolului 106 (denumit în continuare „Comitetul înalților funcționari”) constatările sale, furnizând informații obiective, și inițiază consultări în cadrul Comitetului înalților funcționari, pe baza tuturor informațiilor relevante și a constatărilor obiective, în vederea găsirii unei soluții acceptabile pentru ambele părți;
 - (b) atunci când părțile inițiază consultări în cadrul Comitetului înalților funcționari, astfel cum se prevede la litera (a), și nu reușesc să ajungă la o soluție acceptabilă în termen de trei (3) luni de la efectuarea notificării, partea în cauză poate suspenda temporar tratamentul preferențial relevant al produsului (produselor) în cauză și suspendarea temporară se notifică fără întârzieri nejustificate Consiliului APE;
 - (c) suspendările temporare în temeiul prezentului articol se limitează la ceea ce este necesar pentru a proteja interesele financiare ale părții în cauză, nu depășesc o perioadă de șase (6) luni, care poate fi reînnoită și fac obiectul unor consultări periodice în cadrul Comitetului înalților funcționari, în special pentru a li se pune capăt de îndată ce condițiile de aplicare nu mai sunt întrunite.
- (6) Odată cu notificarea Comitetului înalților funcționari efectuată în temeiul alineatului 5 litera (a), partea care efectuează notificarea respectivă ar trebui să publice în jurnalul său oficial un aviz adresat importatorilor. În avizul adresat importatorilor ar trebui să se indice că în cazul produsului respectiv s-a constatat, pe baza unor informații obiective, lipsa cooperării administrative și/sau existența unor nereguli sau a fraudei.

ARTICOLUL 17

Gestionarea erorilor administrative

În caz de eroare comisă de către autoritățile competente în administrarea adecvată a sistemului preferențial de export și, în special, în aplicarea regulilor de origine aplicabile în sensul prezentului acord cu privire la definirea conceptului de „produse originare” și la metodele de cooperare administrativă și când această eroare are consecințe în ceea ce privește taxele la import, partea care suportă aceste consecințe poate să solicite Comitetului înalților funcționari să examineze posibilitatea adoptării tuturor măsurilor adecvate care se impun pentru a remedia situația.

ARTICOLUL 18

Determinarea valorii în vamă

- (1) Articolul VII din GATT 1994 și Acordul privind punerea în aplicare a articolului VII din GATT 1994 reglementează normele de determinare a valorii în vamă aplicate în cadrul schimburilor comerciale dintre părți.
- (2) Părțile cooperează în vederea adoptării unei abordări comune privind chestiunile legate de determinarea valorii în vamă.

TITLUL II

MĂSURI NETARIFARE

ARTICOLUL 19

Interzicerea restricțiilor cantitative

(1) La data intrării în vigoare a prezentului acord, se elimină toate interdicțiile sau restricțiile la importul, exportul sau vânzarea în scop de export dintre părți, altele decât taxele vamale, impozitele, redevențele și alte impuneri menționate la articolul 6, fie că sunt puse în aplicare prin intermediul contingentelor, al licențelor de import sau de export, fie prin alte măsuri. Nu se introduce nicio măsură nouă de acest tip în comerțul dintre părți. Prezentul articol nu aduc atingere dispozițiilor titlului VI din prezenta parte.

(2) Alineatul (1) din prezentul articol nu se aplică în următoarele cazuri:

- (a) interdicții sau restricții la export, aplicate temporar pentru a preveni sau a reduce penuriile grave de produse alimentare sau de alte produse esențiale părții contractante exportatoare;
- (b) interdicții sau restricții la import și la export necesare pentru a aplica standarde sau reglementări în materie de clasificare, sortare sau comercializare a mărfurilor în cadrul comerțului internațional.

ARTICOLUL 20

Tratament național în ceea ce privește impozitarea și reglementarea internă

- (1) Produsele importate originare din una dintre părți nu sunt supuse, direct sau indirect, unor impozite interne sau altor impuneri interne, superioare celor aplicate direct sau indirect produselor naționale similare ale celeilalte părți. De asemenea, părțile nu aplică alte forme de impozite interne sau alte impuneri interne astfel încât să confere protecție producției proprii.
- (2) Produselor importate originare din una dintre părți li se aplică un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel aplicat produselor interne similare ale celeilalte părți în ceea ce privește toate actele cu putere de lege, normele administrative, precum și cerințele care afectează vânzarea, oferirea spre vânzare, cumpărarea, transportul, distribuția sau utilizarea lor pe piața internă. Prezentul alineat nu exclude aplicarea unor impuneri diferențiate pentru transportul intern, bazate în exclusivitate pe exploatarea economică a mijloacelor de transport și nu pe originea produsului.
- (3) Nicio parte nu stabilește sau menține vreo reglementare cantitativă internă referitoare la amestecul, prelucrarea sau utilizarea unor produse în cantități sau proporții specificate, care necesită, direct sau indirect, ca orice cantitate sau proporție specificată din orice produs care face obiectul reglementării să fie furnizată din surse interne. Mai mult, nicio parte nu aplică reglementări cantitative interne astfel încât să acorde protecție producției proprii.
- (4) Prezentul articol nu împiedică plata unor subvenții rezervate exclusiv producătorilor naționali, inclusiv plăți acordate producătorilor naționali provenite din încasările din impozite sau impuneri interne aplicate în conformitate cu prezentul articol și subvenții acordate prin intermediul achizițiilor publice de produse naționale.

(5) Prezentul articol nu se aplică actelor cu putere de lege, normelor administrative, procedurilor sau practicilor care reglementează achizițiile publice.

ARTICOLUL 21

Buna guvernanță în domeniul fiscal

Părțile recunosc importanța cooperării cu privire la principiile bunei guvernante în domeniul fiscal, prin autoritățile relevante, în conformitate cu actele cu putere de lege și normele administrative naționale ale acestora.

TITLUL III

COOPERAREA VAMALĂ ȘI FACILITAREA COMERȚULUI

ARTICOLUL 22

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Părțile recunosc importanța cooperării vamale și a facilitării comerțului în contextul mediului comercial mondial în evoluție și convin:
- (a) să consolideze cooperarea și să garanteze că legislația și procedurile relevante, precum și capacitatea administrativă a administrațiilor relevante îndeplinesc obiectivul de promovare a facilitării comerțului;

- (b) că statul (statele) partener(e) CAE au nevoie de perioade de tranziție și de consolidare a capacităților pentru a aplica în cele mai bune condiții dispozițiile prezentului titlu.
- (2) Obiectivele prezentului titlu sunt:
- (a) facilitarea schimburilor comerciale între părți;
 - (b) promovarea armonizării legislației și a procedurilor vamale la nivel regional;
 - (c) sprijinirea statului (statelor) partener(e) CAE în vederea consolidării facilitării comerțului;
 - (d) sprijinirea administrațiilor vamale ale statului (statelor) partener(e) CAE în punerea în aplicare a prezentului acord și a altor bune practici internaționale în domeniul vamal; și
 - (e) consolidarea cooperării între autoritățile vamale ale părților și alte agenții de frontieră implicate.

ARTICOLUL 23

Cooperare vamală și asistență administrativă reciprocă

- (1) Pentru a garanta respectarea dispozițiilor prezentului titlu și a răspunde în mod eficient obiectivelor prevăzute la articolul 22, părțile:
- (a) fac schimb de informații privind legislația și procedurile vamale;

- (b) elaborează inițiative comune în domenii convenite de comun acord;
- (c) cooperează în următoarele domenii:
 - (i) modernizarea sistemelor și procedurilor vamale, precum și reducerea timpului de vămuire;
 - (ii) simplificarea și armonizarea procedurilor vamale și a formalităților comerciale, inclusiv a celor referitoare la import, export și tranzit;
 - (iii) consolidarea sistemelor regionale de tranzit;
 - (iv) consolidarea transparenței în conformitate cu articolul 24 alineatul (3);
 - (v) consolidarea capacităților, inclusiv asistență financiară și tehnică pentru statul (statele) partener(e) CAE;
 - (vi) orice alt domeniu vamal convenit de către părți.
- (d) pe cât posibil, stabilesc poziții comune în organizațiile internaționale în domeniul vamal și al facilitării comerțului, precum OMC, Organizația Mondială a Vănilor (OMV), Organizația Națiunilor Unite (ONU) și Conferința Organizației Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD);
- (e) promovează coordonarea între toate agențiile conexe, atât pe plan intern cât și transfrontalier.

(2) În pofida dispozițiilor alineatului (1), părțile își acordă asistență administrativă reciprocă în domeniul vamal, în conformitate cu dispozițiile protocolului 1.

ARTICOLUL 24

Legislația vamală și procedurile vamale

(1) Părțile convin asupra faptului că legislațiile și procedurile lor comerciale și vamale se inspiră din instrumentele și standardele internaționale aplicabile în domeniul vamal și comercial, inclusiv elementele de fond ale Convenției de la Kyoto revizuite privind simplificarea și armonizarea procedurilor vamale încheiate la Bruxelles la 26 iunie 1999, elementele de fond din Standardele-cadru privind securitatea și facilitarea comerțului mondial ale OMV, baza de date a OMV și Convenția SA.

(2) Părțile convin asupra faptului că legislațiile și procedurile lor comerciale și vamale se întemeiază pe:

- (a) necesitatea de a proteja și de a facilita comerțul legitim prin asigurarea respectării și respectarea efectivă a cerințelor prevăzute de legislația vamală;
- (b) necesitatea de a evita poveri inutile și discriminatorii asupra operatorilor economici, de a se proteja împotriva fraudei și a corupției și de a oferi sprijin suplimentar operatorilor care dau dovadă de un nivel înalt de respectare a legislației și a procedurilor vamale;

- (c) necesitatea de a utiliza un singur document administrativ sau un singur echivalent electronic pentru a întocmi declarațiile vamale în UE și, respectiv, în statul (statele) partener(e) CAE;
- (d) utilizarea unor tehnici vamale moderne, inclusiv evaluarea riscului, proceduri simplificate pentru introducerea și acordarea liberului de vamă pentru mărfuri, controalele ulterioare acordării liberului de vamă și auditul;
- (e) dezvoltarea progresivă a sistemelor, inclusiv a celor bazate pe tehnologia informațiilor, pentru operațiunile de export, import și tranzit, pentru a facilita schimbul de informații între operatorii economici, administrațiile vamale și alte agenții;
- (f) principiul că sancțiunile impuse pentru încălcări minore ale reglementărilor vamale sau ale cerințelor procedurale sunt proporționale și, prin aplicarea lor, nu ocazionează întârzieri nejustificate ale procedurilor vamale;
- (g) un sistem de hotărâri obligatorii în ceea ce privește aspectele vamale, în special privind clasificarea tarifară și regulile de origine, în conformitate cu normele prevăzute în legislația regională și/sau națională;
- (h) necesitatea de a aplica redevențe și impuneri care sunt proporționale cu serviciile prestate în legătură cu o tranzacție specifică și care nu sunt calculate pe o bază *ad valorem*. Nu se aplică redevențe și impuneri pentru servicii consulare aplicabile comerțului cu mărfuri;
- (i) eliminarea oricăror cerințe privind recurgerea obligatorie la controale înainte de expediere, în conformitate cu definiția din Acordul OMC privind inspecția înainte de expediere, sau a oricăror cerințe echivalente;
- (j) eliminarea tuturor cerințelor privind recurgerea obligatorie la comisionari vamali, precum și norme transparente, nediscriminatorii și proporționale în ceea ce privește autorizarea acestora.

(3) Pentru a îmbunătăți metodele de lucru și pentru a asigura transparența și eficacitatea operațiunilor vamale, părțile:

- (a) iau măsuri suplimentare pentru simplificarea și standardizarea documentației și a formalităților comerciale pentru a permite acordarea liberului de vamă și vămuirea rapidă a mărfurilor;
- (b) instituie proceduri eficiente, rapide și nediscriminatorii, care să permită dreptul de a face recurs împotriva acțiunilor, hotărârilor și deciziilor administrative ale autorităților vamale sau ale altor agenții care afectează importurile, exporturile sau mărfurile aflate în tranzit; aceste proceduri sunt ușor accesibile tuturor întreprinderilor;
- (c) asigură menținerea integrității, prin aplicarea măsurilor care reflectă principiile prevăzute de convențiile și instrumentele internaționale aplicabile.

ARTICOLUL 25

Facilitarea operațiunilor de tranzit

(1) Părțile asigură liberul tranzit pe teritoriile lor, pe rutele cele mai convenabile. Orice restricție, control sau cerință trebuie să fie nediscriminatorie, proporțională și aplicată în mod uniform.

(2) O parte poate solicita ca traficul de tranzit pe teritoriul său să intre la biroul vamal adecvat pe rute desemnate. În cazul în care una dintre părți solicită utilizarea unor astfel de rute, trebuie să facă acest lucru în deplină conformitate cu articolul V alineatul (3) din GATT 1994.

- (3) Fără a aduce atingere controalelor vamale legitime, o parte acordă un tratament care nu este mai puțin favorabil pentru mărfurile aflate în tranzit de pe teritoriul celeilalte părți decât cel acordat mărfurilor proprii.
- (4) Părțile instituie regimuri de transport sub control vamal care permit tranzitul mărfurilor fără obligația de a plăti taxe vamale sau alte impuneri cu efect echivalent, sub rezerva depunerii unor garanții adecvate în conformitate cu legislațiile vamale regionale și/sau naționale.
- (5) Părțile promovează și pun în aplicare sisteme de tranzit regionale.
- (6) Părțile promovează coordonarea între toate agențiile în cauză, atât la nivel intern, cât și la nivel transfrontalier.
- (7) Legislația părților se bazează pe standardele și instrumentele internaționale relevante pentru tranzit.

ARTICOLUL 26

Relațiile cu mediul de afaceri

Părțile convin:

- (a) să garanteze că toate informațiile privind legislația, procedurile, redevențele și impunerile sunt accesibile publicului, pe cât posibil prin mijloace electronice sau orice alte mijloace adecvate, și ori de câte ori este posibil să furnizeze clarificările necesare;

- (b) să se consulte periodic și în timp util cu reprezentanți comerciali privind propunerile legislative și procedurile referitoare la aspectele vamale și comerciale;
- (c) să introducă legislația și procedurile noi sau să le modifice într-un mod care să le permită comercianților să fie bine pregătiți pentru a le respecta;
- (d) să facă accesibile publicului informațiile relevante de natură administrativă, inclusiv cerințele și procedurile de înregistrare, orarele și procedurile de funcționare ale birourilor vamale situate în porturi și la punctele de trecere a frontierei, precum și punctele de contact pentru cererile de informații;
- (e) să favorizeze cooperarea între operatori și administrațiile relevante prin utilizarea de proceduri nearbitrare și accesibile publicului, cum ar fi memorandumurile de înțelegere, bazate pe cele promulgate de OMV;
- (f) să se asigure că administrațiile lor vamale și cerințele și procedurile vamale conexe continuă să răspundă necesităților mediului de afaceri, sunt conforme cu cele mai bune practici și rămân cât mai puțin restrictive asupra comerțului.

ARTICOLUL 27

Dispoziții tranzitorii

- (1) Având în vedere necesitatea de a consolida capacitatea statului (statelor) partener(e) CAE în domeniul vamal și al facilitării comerțului și fără a aduce atingere angajamentelor lor în cadrul OMC, părțile convin că statul (statele) partener(e) CAE beneficiază de o perioadă de tranziție de cinci (5) ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord pentru a îndeplini obligațiile prevăzute la articolele 23, 24 și 25.
- (2) Această perioadă de tranziție poate fi prelungită cu autorizarea Consiliului APE.

ARTICOLUL 28

Armonizarea standardelor vamale la nivel regional

Părțile acceptă și recunosc importanța de a consolida armonizarea standardelor vamale și a măsurilor de facilitare a comerțului la nivel regional, inclusiv inițierea de reforme în domeniul vamal și al facilitării comerțului, acolo unde este necesar.

ARTICOLUL 29

Comitetul special pentru vămi și facilitarea comerțului

- (1) Părțile instituie un Comitet special pentru vămi și facilitarea comerțului, alcătuit din reprezentanți ai părților, care:
 - (a) se reunește la o dată și cu o ordine de zi convenite în prealabil de către părți;
 - (b) este prezidat alternativ de către fiecare parte; și
 - (c) raportează Consiliului APE.
- (2) Funcțiile Comitetului special pentru vămi și facilitarea comerțului includ:
 - (a) monitorizarea punerii în aplicare și a administrării prezentului titlu și a articolului 9;
 - (b) punerea la dispoziție a unui forum pentru consultări și discuții privind orice aspecte legate de vămi, inclusiv regulile de origine, procedurile vamale generale, evaluarea vamală, clasificarea tarifară, tranzitul și asistența administrativă reciprocă în domeniul vamal;
 - (c) consolidarea cooperării privind dezvoltarea, aplicarea și respectarea regulilor de origine și a procedurilor vamale conexe, a procedurilor vamale generale și a asistenței administrative reciproce în domeniul vamal;

- (d) sporirea cooperării privind dezvoltarea capacităților și asistența tehnică;
- (e) orice alte aspecte convenite între părți cu privire la prezentul titlu.

TITLUL IV

MĂSURI SANITARE ȘI FITOSANITARE

ARTICOLUL 30

Domeniu de aplicare și definiții

- (1) Dispozițiile prezentului titlu se aplică măsurilor reglementate de Acordul Organizației Mondiale a Comerțului privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare (denumit în continuare „Acordul SPS al OMC”).
- (2) În sensul prezentului titlu, cu excepția cazului în care se prevede altfel, se aplică definițiile Acordului SPS al OMC, ale Comisiei Codex Alimentarius, ale Organizației Mondiale pentru Sănătatea Animalelor și ale Convenției internaționale pentru protecția plantelor.

ARTICOLUL 31

Obiective

Obiectivele în domeniul aplicării măsurilor sanitare și fitosanitare (SPS) sunt:

- (a) facilitarea schimburilor comerciale interregionale și intraregionale ale părților, protejând în același timp sănătatea sau viața oamenilor, animalelor și plantelor în conformitate cu Acordul SPS al OMC;
- (b) abordarea problemelor rezultate din măsurile SPS pentru sectoarele și produsele prioritare convenite, acordând atenția cuvenită integrării regionale;
- (c) stabilirea de proceduri și modalități de facilitare a cooperării în materie de SPS;
- (d) asigurarea transparenței în ceea ce privește măsurile SPS aplicabile comerțului dintre părți și în cadrul părților;
- (e) promovarea armonizării la nivel intraregional a măsurilor cu standardele internaționale, în conformitate cu Acordul SPS al OMC, și elaborarea de politici, cadre legislative, de reglementare și instituționale adecvate în statul (statele) partener(e) CAE;
- (f) consolidarea participării efective a statului (statelor) partener(e) CAE în Comisia Codex Alimentarius, Organizația Mondială pentru Sănătatea Animalelor și Convenția internațională pentru protecția plantelor semnată la Roma la 6 decembrie 1951;

- (g) promovarea de consultări și schimburi între instituțiile și laboratoarele statului (statelor) partener(e) CAE și ale UE;
- (h) facilitarea dezvoltării de capacități pentru stabilirea și punerea în aplicare a standardelor naționale și regionale în conformitate cu cerințele internaționale pentru a facilita integrarea regională;
- (i) stabilirea și consolidarea capacității statului (statelor) partener(e) CAE de a pune în aplicare și de a monitoriza măsurile SPS în conformitate cu dispozițiile titlului VI din partea V; și
- (j) promovarea transferului de tehnologie.

ARTICOLUL 32

Drepturi și obligații

- (1) Părțile își reafirmă drepturile și obligațiile care le revin în temeiul tratatelor și acordurilor internaționale referitoare la prezentul titlu la care sunt părți.
- (2) Fiecare parte:
 - (a) are dreptul suveran de a pune în aplicare măsuri SPS, cu condiția ca aceste măsuri să fie compatibile cu dispozițiile Acordului SPS al OMC;

- (b) consultă cealaltă parte înainte de introducerea oricărei noi măsuri SPS, prin mecanismele de notificare prevăzute în Acordul SPS al OMC și, dacă este necesar și după caz, prin punctele de contact ale părților;
- (c) sprijină cealaltă parte în colectarea de informații necesare pentru a lua decizii în cunoștință de cauză;
- (d) promovează legăturile, întreprinderile comune, acțiunile comune de cercetare și dezvoltare între instituțiile și laboratoarele statului (statelor) partener(e) CAE și ale UE.

ARTICOLUL 33

Justificare științifică a măsurilor

Sub rezerva dispozițiilor prezentului titlu, părțile se asigură că introducerea, alterarea sau modificarea oricărei măsuri SPS pe teritoriile lor se bazează pe justificări științifice și respectă dispozițiile Acordului SPS al OMC.

ARTICOLUL 34

Armonizare

- (1) Părțile depun eforturi pentru a realiza o armonizare a normelor și procedurilor lor respective pentru formularea măsurilor SPS proprii, inclusiv în ceea ce privește procedurile de inspecție, de testare și de certificare, în conformitate cu Acordul SPS al OMC.

(2) Comitetul înalților funcționari elaborează modalități prin care să asiste și să monitorizeze acest proces de armonizare.

ARTICOLUL 35

Echivalență

Părțile aplică principiile echivalenței în conformitate cu dispozițiile Acordului SPS al OMC. În acest scop, fiecare parte acordă celeilalte părți, la cerere, un acces rezonabil în vederea efectuării inspecției, testării și a altor proceduri relevante.

ARTICOLUL 36

Zonarea și compartimentarea

Părțile recunosc, de la caz la caz, zone desemnate, care sunt indemne de dăunători sau boli ori zone cu o prevalență redusă a dăunătorilor sau bolilor, ca locuri de origine potențiale de produse de origine vegetală și animală, ținând seama de articolul 6 din Acordul SPS al OMC.

ARTICOLUL 37

Notificări, informare și transparență

- (1) Părțile dau dovadă de transparență în aplicarea măsurilor SPS, în conformitate cu Acordul SPS al OMC.
- (2) Părțile recunosc importanța unor mecanisme eficiente de consultare, notificare și schimb de informații cu privire la măsurile SPS, în conformitate cu Acordul SPS al OMC.
- (3) Partea importatoare informează partea exportatoare cu privire la orice modificări ale cerințelor sale SPS la import care pot afecta schimburile comerciale care fac obiectul prezentului titlu. Părțile se obligă, de asemenea, să instituie mecanisme pentru schimbul de astfel de informații.

ARTICOLUL 38

Evaluarea conformității

În vederea asigurării respectării standardelor SPS, părțile convin asupra procedurilor de evaluare a conformității.

ARTICOLUL 39

Schimbul de informații și transparența condițiilor comerciale

Cooperarea dintre părți în temeiul prezentului titlu include:

- (a) schimbul de informații și consultarea cu privire la modificările aduse măsurilor SPS care pot afecta produsele al căror export prezintă un interes pentru oricare dintre părți;
- (b) schimbul de informații privind alte domenii care prezintă un interes potențial pentru relațiile lor comerciale, inclusiv alerte rapide, opinii științifice și evenimente, pe baza unei cereri specifice;
- (c) notificarea prealabilă pentru a garanta că statul (statele) partener(e) CAE sunt informate cu privire la noile măsuri SPS care pot afecta exporturile statului (statelor) partener(e) CAE către UE; acest sistem se bazează pe mecanismele existente în temeiul acordurilor OMC, în special în temeiul articolului 7 din Acordul SPS al OMC;
- (d) promovarea transparenței în ceea ce privește eșantionarea, analiza și măsurile adoptate ca urmare a controalelor oficiale privind hrana pentru animale și produsele alimentare provenite din oricare dintre părți.

ARTICOLUL 40

Autoritățile competente

- (1) Autoritățile SPS respective ale părților sunt autoritățile competente din statul (statele) partener(e) CAE și din UE responsabile cu punerea în aplicare a măsurilor menționate în prezentul titlu.
- (2) Autoritățile competente menționate la alineatul (1) au rolurile care le-au fost conferite în conformitate cu Acordul SPS al OMC.
- (3) Părțile își notifică reciproc autoritățile lor competente menționate la alineatul (1) și orice modificare referitoare la acestea.

TITLUL V

STANDARDELE, REGLEMENTĂRILE TEHNICE ȘI EVALUAREA CONFORMITĂȚII

ARTICOLUL 41

Domeniu de aplicare și definiții

- (1) Dispozițiile prezentului titlu se aplică pregătirii, adoptării și aplicării reglementărilor tehnice, standardelor și evaluării conformității, astfel cum sunt definite în Acordul OMC privind barierele tehnice în calea comerțului (denumit în continuare „Acordul BTC”).
- (2) În sensul prezentului titlu, se aplică definițiile Acordului BTC.

ARTICOLUL 42

Drepturi și obligații

- (1) Părțile își reafirmă drepturile și obligațiile care le revin în temeiul Acordului BTC, ținând seama de drepturile și angajamentele asumate în cadrul altor acorduri internaționale la care atât statul (statele) partener(e) CAE, cât și UE sunt părți, inclusiv, în special cele legate de protecția mediului și a biodiversității.

(2) În conformitate cu dispozițiile Acordului BTC, părțile se asigură că reglementările tehnice nu sunt pregătite, adoptate sau aplicate astfel încât să creeze obstacole inutile în calea comerțului între părți sau astfel încât să aibă un astfel de efect.

ARTICOLUL 43

Acorduri de recunoaștere reciprocă

Părțile pot negocia acorduri de recunoaștere reciprocă în sectoarele care prezintă un interes economic comun.

ARTICOLUL 44

Transparență și notificare

(1) Părțile își reafirmă obligațiile care le revin în legătură cu notificarea și schimbul de informații referitor la reglementările tehnice, standardele și procedurile de evaluare a conformității prevăzute de Acordul BTC.

(2) Părțile convin să facă schimb de informații cu privire la aspectele care pot fi relevante pentru relațiile lor comerciale, inclusiv alerte rapide, opinii științifice și evenimente, prin intermediul punctelor de contact.

(3) Părțile pot coopera în instituirea și menținerea de puncte de contact și în ceea ce privește crearea și întreținerea de baze de date comune.

ARTICOLUL 45

Armonizare

Părțile depun eforturi pentru a-și armoniza standardele, reglementările tehnice și procedurile de evaluare a conformității.

ARTICOLUL 46

Evaluarea conformității

- (1) Părțile își reafirmă angajamentele privind evaluarea conformității în conformitate cu Acordul BTC.
- (2) Ținând seama de gradul de aliniere a reglementărilor tehnice, a standardelor și a infrastructurii de evaluare a conformității, părțile pot avea în vedere negocierea de acorduri privind recunoașterea reciprocă a procedurilor de evaluare a conformității.

ARTICOLUL 47

Organismele de reglementare tehnică

- (1) Organismele de reglementare din statul (statele) partener(e) CAE sunt autoritățile competente din statul (statele) partener(e) CAE pentru punerea în aplicare a măsurilor menționate în prezentul titlu care au responsabilitatea și competența de a garanta sau supraveghea punerea în aplicare a standardizării, a metrologiei, a acreditării și a evaluării conformității.
- (2) Organismul responsabil în UE cu punerea în aplicare a prezentului titlu este Comisia Europeană.
- (3) Statul (statele) partener(e) CAE notifică UE organismele de reglementare tehnică în conformitate cu prezentul acord.

TITLUL VI

MĂSURI DE PROTECȚIE COMERCIALĂ

ARTICOLUL 48

Măsuri antidumping și măsuri compensatorii

- (1) Sub rezerva prezentului articol, nicio dispoziție a prezentului acord nu împiedică UE sau statul (statele) partener(e) CAE să adopte, la nivel individual sau colectiv, măsuri antidumping sau compensatorii în conformitate cu acordurile corespunzătoare ale OMC. În sensul prezentului articol, originea este determinată în conformitate cu regulile de origine nepreferențiale ale părților.
- (2) Înainte de instituirea măsurilor antidumping sau compensatorii definitive pentru produsele importate de la oricare dintre părți, părțile examinează posibilitatea unor soluții constructive, astfel cum se prevede în acordurile OMC relevante.
- (3) În cazul în care o măsură antidumping sau compensatorie a fost instituită de una dintre părți, există o instanță unică de control judiciar, inclusiv în etapa căilor de atac.
- (4) În cazul în care se pot institui măsuri antidumping sau compensatorii la nivel regional și la nivel național, după caz, părțile se asigură că măsurile respective nu sunt aplicate simultan pentru același produs, pe de o parte, de către autoritățile regionale și, pe de altă parte, de către autoritățile naționale.

- (5) Partea importatoare notifică părții exportatoare primirea unei plângeri documentate corespunzător înainte de deschiderea oricărei anchete.
- (6) Prezentul articol se aplică tuturor anchetelor deschise după intrarea în vigoare a prezentului acord.
- (7) Normele OMC privind soluționarea diferendelor se aplică în ceea ce privește orice diferend legat de măsurile antidumping sau compensatorii.

ARTICOLUL 49

Măsuri de salvagardare multilaterale

- (1) Sub rezerva prezentului articol, nicio dispoziție a prezentului acord nu împiedică statul (statele) partener(e) CAE și UE să adopte măsuri în conformitate cu articolul XIX din GATT 1994, cu Acordul OMC privind măsurile de salvagardare, cu articolul 5 din Acordul OMC privind agricultura. În sensul prezentului articol, originea este determinată în conformitate cu regulile de origine nepreferențiale ale părților.
- (2) În pofida dispozițiilor alineatului (1) din prezentul articol, având în vedere obiectivele de dezvoltare generale ale prezentului acord și dimensiunea redusă a economiilor statului (statelor) partener(e) CAE, UE exclude importurile provenite din orice stat partener CAE de la orice măsură adoptată în temeiul articolului XIX din GATT 1994, al Acordului OMC privind măsurile de salvagardare și al articolului 5 din Acordul OMC privind agricultura.

(3) Alineatul (2) se aplică pe o perioadă de cinci (5) ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord. Cel târziu cu o sută douăzeci (120) de zile înainte de încheierea acestei perioade, Consiliul APE examinează funcționarea alineatului (2) având în vedere nevoile de dezvoltare ale statului (statelor) partener(e) CAE pentru a stabili dacă aplicarea acestor dispoziții ar trebui extinsă pentru o perioadă suplimentară.

(4) Alineatul (1) se aplică sub rezerva Memorandumului de înțelegere al OMC privind regulile și procedurile de soluționare a litigiilor (MSL).

ARTICOLUL 50

Măsuri de salvagardare bilaterale

(1) În urma examinării soluțiilor alternative, o parte poate aplica măsuri de salvagardare pe o perioadă limitată, care derogă de la articolele 10 și 11, în condițiile și în conformitate cu procedurile prevăzute la prezentul articol.

(2) Măsurile de salvagardare menționate la alineatul (1) se pot adopta atunci când un produs originar din una dintre părți este importat pe teritoriul celeilalte părți în cantități atât de importante și în astfel de condiții încât cauzează sau riscă să cauzeze:

(a) un prejudiciu grav ramurii industriei naționale de produse similare sau direct concurente pe teritoriul părții importatoare;

- (b) disfuncționalități într-un sector al economiei, în special în cazul în care aceste disfuncționalități cauzează dificultăți sau probleme sociale majore care ar putea genera o gravă deteriorare a situației economice a părții importatoare; sau
- (c) disfuncționalități pe piețele de produse agricole similare sau direct concurente¹ sau ale mecanismelor care reglementează acele piețe.
- (3) Măsurile de salvagardare menționate la prezentul articol nu depășesc ceea ce este necesar pentru a remedia sau a preveni prejudiciul grav sau disfuncționalitățile, astfel cum sunt definite la alineatul (2) și alineatul (5) litera (b). Măsurile de salvagardare ale părții importatoare pot să constea numai în una sau mai multe din următoarele acțiuni:
- (a) suspendarea reducerii suplimentare a nivelului taxei la import pentru produsul în cauză, prevăzută de prezentul acord;
- (b) majorarea taxei vamale la produsul în cauză până la un nivel care nu depășește taxa vamală aplicată altor membri OMC; și
- (c) introducerea contingentelor tarifare pentru produsul în cauză.
- (4) Fără a aduce atingere alineatelor (1)-(3), în cazul în care un produs originar din statul (statele) partener(e) CAE este importat în una sau mai multe regiuni ultraperiferice ale UE în cantități atât de importante și în astfel de condiții încât cauzează sau riscă să cauzeze una dintre situațiile menționate la alineatul (2), UE poate să adopte măsuri de supraveghere sau de salvagardare limitate la regiunea sau regiunile în cauză în conformitate cu procedurile prevăzute la alineatele (6)-(9).

¹ În sensul prezentului articol, produsele agricole sunt cele care intră sub incidența anexei I la Acordul OMC privind agricultura.

- (5) (a) Fără a aduce atingere alineatelor (1)-(3), în cazul în care un produs originar din UE este importat în statul (statele) partener(e) CAE în cantități atât de importante și în astfel de condiții încât cauzează sau riscă să cauzeze una dintre situațiile menționate la alineatul (2), statul (statele) partener(e) CAE poate (pot) să adopte măsuri de supraveghere sau de salvagardare limitate la teritoriul lor în conformitate cu procedurile prevăzute la alineatele (6)-(9).
- (b) Statul (statele) partener(e) CAE pot să adopte măsuri de salvagardare, în conformitate cu procedurile prevăzute la alineatele (6)-(9), în cazul în care, ca rezultat al reducerii taxelor un produs originar din UE este importat pe teritoriul acestuia (acestora), în cantități atât de importante și în astfel de condiții încât cauzează sau riscă să cauzeze disfuncționalități unei industrii incipiente producătoare de produse similare sau direct concurente. O astfel de dispoziție este aplicabilă doar pentru o perioadă de zece (10) ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord. Această perioadă poate fi prelungită de către Consiliul APE pentru o perioadă de maximum cinci (5) ani.
- (6) (a) Măsurile de salvagardare menționate la prezentul articol sunt menținute numai pe perioada necesară pentru a preveni sau remedia prejudiciul grav sau disfuncționalitățile, astfel cum sunt definite la alineatele (2), (4) și (5).
- (b) Măsurile de salvagardare menționate la prezentul articol se aplică pentru o perioadă de maximum doi (2) ani. În cazul în care circumstanțele care au justificat instituirea măsurilor de salvagardare continuă să existe, aceste măsuri pot fi prelungite pentru o perioadă suplimentară de maximum doi (2) ani. În cazul în care statul (statele) partener(e) CAE aplică o măsură de salvagardare, sau în cazul în care UE aplică o măsură de salvagardare limitată la teritoriul uneia sau mai multor regiuni ultraperiferice, astfel de măsuri pot fi instituite totuși pentru o perioadă de maximum patru (4) ani, iar în cazul în care circumstanțele care au justificat instituirea măsurilor de salvagardare continuă să existe, acestea pot fi prelungite pentru o perioadă suplimentară de patru (4) ani.

- (c) Măsurile de salvagardare menționate la prezentul articol care depășesc un (1) an conțin dispoziții clare care prevăd eliminarea lor treptată până cel târziu la sfârșitul perioadei stabilite.
- (d) Nicio măsură de salvagardare menționată la prezentul articol nu se aplică importului unui produs care a făcut deja obiectul unei astfel de măsuri timp de cel puțin un (1) an de la data expirării măsurii respective.
- (7) La punerea în aplicare a alineatelor (1)-(6), se aplică următoarele dispoziții:
- (a) în cazul în care una dintre părți consideră că este prezentă una dintre circumstanțele prevăzute la alineatele (2), (4) sau (5), aceasta înaintează de îndată cazul spre examinare Comitetului înalților funcționari;
- (b) Comitetul înalților funcționari poate formula orice recomandare necesară pentru remedierea circumstanțelor apărute; în cazul în care Comitetul înalților funcționari nu formulează nicio recomandare pentru remedierea circumstanțelor sau în cazul în care nu s-a găsit nicio altă soluție satisfăcătoare în termen de treizeci (30) de zile de la înaintarea problemei către Comitetul înalților funcționari, partea importatoare poate adopta măsurile corespunzătoare pentru a remedia circumstanțele, în conformitate cu prezentul articol;
- (c) înainte de adoptarea oricărei măsuri prevăzute la prezentul articol sau în cazurile în care se aplică alineatul (8) de la prezentul articol, statul (statele) partener(e) CAE furnizează, în cel mai scurt timp, Comitetului înalților funcționari toate informațiile relevante necesare unei analize în profunzime a situației, în vederea găsirii unei soluții acceptabile pentru părțile în cauză;

- (d) la alegerea măsurilor de salvagardare în conformitate cu prezentul articol, trebuie să se acorde prioritate măsurilor care perturbă cel mai puțin funcționarea prezentului acord;
- (e) orice măsură de salvagardare adoptată în temeiul prezentului articol se notifică de îndată în scris Comitetului înalților funcționari și face obiectul unor consultări periodice în cadrul acestui comitet, în special în vederea stabilirii unui calendar pentru eliminarea acesteia, de îndată ce circumstanțele permit acest lucru.
- (8) Atunci când circumstanțe excepționale impun luarea unor măsuri imediate, partea importatoare în cauză poate adopta cu titlu provizoriu măsurile prevăzute la alineatul (3), (4) sau (5), fără a respecta cerințele de la alineatul (7). Aceste măsuri pot fi luate pentru o perioadă maximă de o sută optzeci (180) de zile în cazul în care măsurile sunt adoptate de UE și de două sute (200) de zile în cazul în care măsurile sunt adoptate de statul (statele) partener(e) CAE sau în cazul în care măsurile luate de UE sunt limitate la teritoriul uneia sau mai multor regiuni ultraperiferice. Durata oricăror astfel de măsuri provizorii se consideră ca fiind o parte a perioadei inițiale și a oricărei prelungiri menționate la alineatul (6). În adoptarea acestor măsuri provizorii, se ține cont de interesul tuturor părților implicate, inclusiv de nivelul lor de dezvoltare. Partea importatoare în cauză informează cealaltă parte și înaintează de îndată problema spre examinare Comitetului înalților funcționari.
- (9) Dacă o parte importatoare supune importurile unui produs unei proceduri administrative care are drept scop furnizarea rapidă de informații privind tendința fluxurilor comerciale care pot provoca problemele menționate la prezentul articol, aceasta informează fără întârziere Comitetul înalților funcționari.
- (10) Acordul OMC nu se invocă în scopul de a împiedica o parte să adopte măsuri de salvagardare conforme cu prezentul articol.

PARTEA III

PESCUIT

TITLUL I

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 51

Domeniu de aplicare și principii

- (1) Cooperarea în materie de comerț și dezvoltare în domeniul pescuitului vizează pescuitul marin, pescuitul în apele interioare și acvacultura.
- (2) Părțile recunosc că pescuitul reprezintă o resursă economică esențială a statului (statelor) partener(e) CAE, care contribuie semnificativ la economiile statului (statelor) partener(e) CAE și reprezintă un potențial însemnat pentru dezvoltarea economică regională și reducerea sărăciei în viitor. De asemenea, sectorul pescuitului este o sursă importantă de hrană și de valută.
- (3) Părțile recunosc, de asemenea, că resursele piscicole prezintă un interes semnificativ atât pentru UE, cât și pentru statul (statele) partener(e) CAE și convin să coopereze pentru dezvoltarea și administrarea durabilă a sectorului pescuitului, spre interesul comun, ținând cont de impactul economic, asupra mediului și social.

(4) Părțile convin că strategia adecvată de promovare a creșterii economice a sectorului pescuitului și de consolidare a contribuției sale la economia statului (statelor) partener(e) CAE, luând în considerare în același timp durabilitatea pe termen lung, constă în intensificarea activităților cu valoare adăugată din cadrul acestui sector.

ARTICOLUL 52

Principiile cooperării

(1) Principiile cooperării în domeniul pescuitului includ următoarele:

- (a) sprijinul pentru dezvoltarea și consolidarea integrării regionale;
- (b) menținerea acquis-ului Acordului de la Cotonou și a acordului care îi va succeda;
- (c) acordarea de tratament special și diferențiat;
- (d) luarea în considerare a celor mai importante date științifice disponibile în vederea evaluării și gestionării resurselor;
- (e) asigurarea unor sisteme funcționale de monitorizare a impactului asupra mediului, a impactului asupra economiei și a impactului social în statul (statele) partener(e) CAE;

- (f) asigurarea conformității cu legislația națională în vigoare, cu instrumentele internaționale relevante, inclusiv Convenția Națiunilor Unite privind dreptul mării din 1982 (UNCLOS), încheiată la Montego Bay la 10 decembrie 1982, și cu acordurile regionale și subregionale;
 - (g) asigurarea menținerii pescuitului artizanal/de subzistență și a prioritizării nevoilor speciale din acest domeniu.
- (2) Principiile directoare respective ar trebui să contribuie la dezvoltarea durabilă și responsabilă a resurselor vii din apele interioare și marine și a acvaculturii, precum și la optimizarea beneficiilor acestui sector pentru generațiile actuale și viitoare, prin creșterea investițiilor, dezvoltarea capacității și îmbunătățirea accesului pe piață.
- (3) Părțile cooperează pentru a asigura acordarea sprijinului financiar și de altă natură necesare în vederea îmbunătățirii competitivității și a capacității de producție a fabricilor de prelucrare, diversificării industriei pescuitului, dezvoltării și îmbunătățirii instalațiilor portuare în statul (statele) partener(e) CAE.
- (4) Domeniile specifice de cooperare sunt identificate în cadrul titlului IV al părții V.

TITLUL II

PESCUIT MARIN

ARTICOLUL 53

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Dispozițiile prezentului titlu se aplică utilizării, conservării și administrării resurselor piscicole marine în scopul optimizării beneficiilor provenite din pescuit pentru statul (statele) partener(e) CAE, prin investiții, dezvoltarea capacităților și îmbunătățirea accesului pe piață.
- (2) Obiectivele cooperării părților în cadrul prezentului titlu sunt următoarele:
- (a) promovarea dezvoltării și administrării durabile a sectorului pescuitului;
 - (b) consolidarea cooperării pentru a se asigura exploatarea și administrarea durabilă a resurselor piscicole, drept bază solidă pentru integrarea regională, având în vedere speciile transzonale și migratoare comune ale statului (statelor) partener(e) CAE de coastă și dat fiind că niciun stat partener CAE nu deține în mod individual capacitatea de a garanta durabilitatea acestei resurse;
 - (c) asigurarea unei distribuții mai echitabile a beneficiilor derivate din sectorul pescuitului;
 - (d) asigurarea monitorizării, controlului și supravegherii eficiente necesare pentru combaterea pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN);

- (e) promovarea exploatării, conservării și administrării eficiente a resurselor marine vii din zona economică exclusivă (ZEE) și din apele care se află sub jurisdicția statului (statelor) partener(e) CAE în temeiul instrumentelor internaționale, inclusiv UNCLOS, în folosul social și economic al părților;
- (f) promovarea și dezvoltarea comerțului regional și internațional bazat pe cele mai bune practici;
- (g) instituirea unui mediu propice, inclusiv infrastructura și crearea capacității, pentru ca statul (statele) partener(e) CAE să facă față cerințelor stricte ale pieței atât pentru pescuitul industrial, cât și la scară redusă;
- (h) sprijinirea politicilor naționale și regionale destinate creșterii productivității și competitivității sectorului pescuitului; și
- (i) dezvoltarea de legături cu alte sectoare economice.

ARTICOLUL 54

Aspecte legate de administrarea și conservarea resurselor piscicole

- (1) Se aplică o abordare prudentă atunci când se stabilesc nivelurile pescuitului durabil, capacitatea de pescuit și alte strategii de administrare, în scopul de a evita sau de a contracara rezultatele nedorite, cum ar fi capacitatea excedentară sau pescuitul excesiv, precum și impactul indezirabil asupra ecosistemelor și pescuitului artizanal.

- (2) Fiecare stat partener CAE poate lua măsuri adecvate, inclusiv restricții sezonale și legate de uneltele de pescuit, pentru a-și proteja apele teritoriale și pentru a asigura durabilitatea pescuitului artizanal și de coastă.
- (3) Părțile promovează aderarea tuturor statelor partenere CAE vizate la Comisia Tonului din Oceanul Indian (IOTC), precum și la alte organizații relevante din domeniul pescuitului. Statul (statele) partener(e) CAE, alături de UE, își coordonează acțiunile pentru a asigura gestionarea și conservarea tuturor speciilor de pești, inclusiv tonul și speciile înrudite, și facilitează cercetarea științifică în domeniu.
- (4) În cazul în care nu există dovezi științifice suficiente pentru ca autoritatea națională de management competentă să determine limitele și nivelurile-țintă ale capturii durabile în ZEE din statul partener CAE, părțile, în consultare cu autoritatea națională competentă, alături de IOTC și, dacă este cazul, alături de alte organizații regionale din domeniul pescuitului, sprijină realizarea unei astfel de analize științifice.
- (5) Părțile convin să întreprindă măsuri adecvate atunci când o creștere a activităților are drept rezultat o creștere a nivelurilor de captură peste nivelul durabil urmărit, care a fost stabilit de autoritatea competentă națională.
- (6) Pentru a conserva și gestiona stocurile transzonale și stocurile de pești mari migratori, UE și statul (statele) partener(e) CAE asigură conformitatea navelor care navighează sub pavilionul lor cu măsurile relevante de gestionare a pescuitului la nivel național, regional și subregional și cu actele cu putere de lege și normele administrative aferente.

ARTICOLUL 55

Gestionarea navelor și măsuri privind etapa ulterioară capturării

- (1) Se vor respecta măsurile privind administrarea navelor și etapa ulterioară capturării stabilite de IOTC, precum și de orice alte organizații de pescuit regionale relevante. Statul (statele) partener(e) CAE și UE stabilesc termenele și condițiile minime cu privire la monitorizarea, controlul și supravegherea navelor de pescuit ale UE care desfășoară activități în apele statului (statelor) partener(e) CAE, printre care ar trebui să se numere următoarele:
- (a) se va institui un sistem de monitorizare a navelor (VMS) pentru statul (statele) partener(e) CAE și dacă statul (statele) partener(e) CAE nu dispune (dispun) de VMS, UE îi (le) va oferi asistență pentru instituirea unui VMS compatibil;
 - (b) pe lângă stabilirea unui sistem obligatoriu și compatibil VMS, statul (statele) partener(e) CAE vor dezvolta alături de UE alte mecanisme de asigurare a monitorizării, controlului și supravegherii eficiente, iar UE va sprijini statul (statele) partener(e) CAE să instituie un astfel de sistem convenit și va oferi asistență în punerea în aplicare a acestuia;
 - (c) UE și statul (statele) partener(e) CAE au dreptul de a plasa observatori în apele naționale sau internaționale, iar procedurile privind plasarea observatorilor vor fi stipulate în mod corespunzător; observatorii urmează a fi plătiți de către guvernele naționale, dar toate cheltuielile ocazionate de prezența la bordul navei urmează a fi suportate de către proprietarul navei; UE suportă costurile aferente instruirii observatorilor;
 - (d) sistemele comune de raportare privind pescuitul vor fi dezvoltate și utilizate în întreaga regiune, stabilindu-se termene minime de raportare;

- (e) toate navele care debarcă sau transbordează capturile într-un stat partener CAE realizează aceste operațiuni în porturi sau în avanporturi. Este interzisă efectuarea transbordării pe mare, cu excepția condițiilor speciale prevăzute de Organizația regională pentru administrarea pescuitului (RFMO) relevantă; părțile cooperează pentru a dezvolta și moderniza infrastructura de debarcare și de transbordare din porturile statului (statelor) partener(e) CAE, inclusiv capacitatea de dezvoltare a produselor pescărești;
- (f) este obligatorie raportarea capturilor aruncate înapoi în mare; ar trebui să se acorde prioritate evitării aruncării capturilor înapoi în mare prin recurgerea la metode de pescuit selective conforme cu principiile IOTC și cu cele ale organizațiilor regionale de pescuit relevante; în măsura posibilului, capturile accidentale sunt aduse la țărm.
- (2) Părțile convin să coopereze la dezvoltarea și punerea în aplicare de programe de instruire naționale/regionale adresate resortisanților statului (statelor) partener(e) CAE în scopul de a facilita participarea lor eficientă la industria pescuitului. În cazul în care UE a negociat un acord bilateral în domeniul pescuitului, se va încuraja încadrarea în muncă a resortisanților statului (statelor) partener(e) CAE. Declarația Organizației Internaționale a Muncii (OIM) privind principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă se aplică marinarilor care activează pe navele UE.
- (3) Ambele părți întreprind eforturi coordonate pentru îmbunătățirea mijloacelor de prevenire, descurajare și eliminare a pescuitului INN și iau măsuri adecvate în acest sens. Navele de pescuit implicate în pescuitul INN ar trebui să fie confiscate, iar armatorii urmăriți penal de către autoritățile competente. Nu ar trebui să se permită acestor nave să pescuiască din nou în apele statului (statelor) partener(e) CAE în cauză, cu excepția situației în care a fost obținută o autorizație prealabilă atât din partea statului de pavilion, cât și din partea statului (statelor) partener(e) CAE în cauză, precum și, acolo unde este cazul, din partea RFMO în cauză.

TITLUL III

PESCUITUL ÎN APELE INTERIOARE ȘI DEZVOLTAREA ACVACULTURII

ARTICOLUL 56

Domeniu de aplicare și obiective

(1) Dispozițiile prezentului titlu se aplică pescuitului în apele interioare, pescuitului de coastă și dezvoltării acvaculturii în statul (statele) partener(e) CAE în materie de dezvoltare a capacității, de transfer de tehnologie, de standarde SPS, de investiții și finanțarea investițiilor, de protecția mediului, precum și în ceea ce privește cadrul juridic și de reglementare.

(2) Obiectivele cooperării în materie de pescuit în apele interioare și de dezvoltare a acvaculturii vor fi de promovare a exploatării durabile a resurselor piscicole din apele interioare, de creștere a producției de acvacultură, de eliminare a constrângerilor legate de furnizare, de îmbunătățire a calității peștelui și a produselor de pește pentru a respecta măsurile SPS internaționale, de îmbunătățire a accesului la piața UE, de abordare a obstacolelor intraregionale din calea comerțului, de atragere a fluxurilor de capital și a investițiilor în acest sector, de consolidare a capacităților și de îmbunătățire a accesului la sprijin financiar pentru investitorii privați pentru pescuitul în apele interioare și dezvoltarea acvaculturii.

PARTEA IV

AGRICULTURĂ

ARTICOLUL 57

Domeniu de aplicare și definiții

- (1) Dispozițiile prezentei părți se aplică culturilor și efectivelor de animale, inclusiv insectelor utile.
- (2) În scopul aplicării prezentei părți și a titlului II din partea V se aplică următoarele definiții:
- (a) „agricultura” include culturile, efectivele de animale și insectele utile;
 - (b) „produsele agricole” înseamnă produsele care figurează în anexa I la Acordul OMC privind agricultura;
 - (c) „finanțarea agriculturii” înseamnă punerea la dispoziție a resurselor financiare în sprijinul activităților legate de agricultură desfășurate de-a lungul întregului lanț valoric, de exemplu factori de producție, servicii agricole, producerea, stocarea, distribuția, transformarea și comercializarea produselor;
 - (d) „factori de producție agricolă” înseamnă toate substanțele sau materialele, echipamentele și uneltele utilizate în producția și prelucrarea produselor agricole;

- (e) „tehnologie pentru agricultura durabilă” înseamnă o tehnologie concepută ținându-se seama cu precădere de efectele sale asupra mediului, sociale și economice;
- (f) „securitatea alimentară și nutrițională” înseamnă faptul că toți oamenii au permanent acces fizic și economic la alimente sigure, suficiente și nutritive în vederea satisfacerii nevoilor lor pentru o viață sănătoasă și productivă;
- (g) „securitatea mijloacelor de subzistență” înseamnă un acces adecvat și durabil la venituri și resurse pentru satisfacerea nevoilor de bază în mod echitabil (inclusiv un acces adecvat la hrană, apă potabilă, structuri de sănătate, oportunități educaționale, locuințe și timp pentru a participa la viața comunității și pentru integrare socială);
- (h) „catastrofă naturală” înseamnă consecința unor calamități naturale, precum secetele, cutremurele, alunecările de teren, erupțiile vulcanice, inundațiile, dăunătorii și bolile;
- (i) „micii agricultorii” înseamnă producători cu resurse limitate, care dețin terenuri mai mici de două (2) hectare și desfășoară operațiuni a căror scară este prea mică pentru a atrage furnizarea de servicii necesare pentru creșterea semnificativă a productivității și valorificarea oportunităților de pe piață;
- (j) „dezvoltarea durabilă” în contextul acestei părți include gestionarea și protejarea bazei de resurse naturale pentru dezvoltarea economică și socială în așa fel încât să vizeze satisfacerea nevoilor umane pentru generațiile prezente și viitoare.

ARTICOLUL 58

Obiective

- (1) Părțile convin că obiectivul fundamental al prezentei părți este dezvoltarea unei agriculturi durabile, care include, dar nu se limitează la, securitatea alimentară și a mijloacelor de subsistență, dezvoltarea rurală și reducerea sărăciei în statul (statele) partener(e) CAE.
- (2) Obiectivele prezentei părți sunt următoarele:
 - (a) să favorizeze cooperarea între părți cu scopul de a crea bunăstare și de a îmbunătăți calitatea vieții celor implicați în activități agricole prin creșterea producției, a productivității și a cotei de piață;
 - (b) să îmbunătățească securitatea alimentară și nutrițională în statul (statele) partener(e) CAE prin promovarea generării de valoare adăugată, creșterea producției, a calității, a siguranței, a integrării piețelor, a schimburilor comerciale, a disponibilității și a accesibilității;
 - (c) să contribuie la furnizarea unei activități profesionale remunerate de-a lungul întregului lanț valoric al sectorului agricol modernizat;
 - (d) să dezvolte industrii moderne și competitive bazate pe agricultură;
 - (e) să promoveze utilizarea și gestionarea durabilă a resurselor naturale și culturale, prin dezvoltarea de tehnologii ecologice și durabile, care să îmbunătățească productivitatea agricolă;

- (f) să contribuie la competitivitate prin promovarea generării de valoare adăugată de-a lungul lanțurilor de aprovizionare pentru a pătrunde pe piețe;
- (g) să îmbunătățească veniturile producătorilor prin dezvoltarea comercializării de produse agricole cu valoare adăugată pe piață;
- (h) să faciliteze adaptarea sectorului agricol și economia rurală pentru a face față evoluțiilor economice la nivel mondial;
- (i) să mobilizeze și să mărească performanța economică a micilor agricultori prin consolidarea capacităților organizațiilor de agricultori;
- (j) să îmbunătățească facilitarea comerțului și a piețelor pentru produsele agricole de bază în scopul de a crește veniturile în monedă străină;
- (k) să îmbunătățească infrastructura în statul (statele) partener(e) CAE pentru îmbunătățirea producției, a productivității, a comercializării și a distribuției de factori de producție și produse agricole, cu o atenție deosebită pentru depozitare, sortare, manipulare, ambalare și transport.

ARTICOLUL 59

Principii generale

- (1) Părțile recunosc importanța sectorului agricol în economia (economiiile) statului (statelor) partener(e) CAE, ca sursă principală de venituri pentru majoritatea populației (populațiilor) statului (statelor) partener(e) CAE, ca factor principal pentru a asigura securitatea alimentară și nutrițională, ca sector cu potențial ridicat de creștere economică și valoare adăugată și ca sursă de venituri din exporturi.
- (2) Având în vedere rolul multifuncțional pe care îl joacă agricultura în economia statului (statelor) partener(e) CAE, părțile convin să recurgă la o abordare cuprinzătoare a agriculturii, ca premisă de bază pentru dezvoltarea durabilă.
- (3) Părțile convin să coopereze în materie de promovare a creșterii durabile a sectorului agricol, ținând seama de multiplele sale fațete și de diversitatea caracteristicilor economice, sociale și de mediu, precum și de strategiile de dezvoltare ale statului (statelor) partener(e) CAE.
- (4) Părțile recunosc că o integrare mai profundă a sectorului agricol în statul (statele) partener(e) CAE va contribui la extinderea piețelor interregionale și va oferi posibilități mai mari pentru investiții și dezvoltarea sectorului privat.
- (5) Părțile recunosc importanța de a sprijini producția agricolă, generarea de valoare adăugată, inițiativele de dezvoltare a comerțului agricol și a piețelor agricole prin instrumente adecvate și furnizarea unui cadru de reglementare adecvat pentru a răspunde la evoluțiile condițiilor de pe piață. În acest sens, părțile se angajează să lucreze împreună pentru a atrage investițiile necesare în statul (statele) partener(e) CAE.

(6) Părțile convin că prioritățile agricole luate în considerare în această parte trebuie să fie în mod clar corelate cu cadrul global regional al politicilor în materie de securitate alimentară și nutrițională și de reducere a sărăciei pentru a asigura coerență și orientare agendei de dezvoltare regională.

ARTICOLUL 60

Dialog cuprinzător

(1) Părțile stabilesc un dialog cuprinzător între statul (statele) partener(e) CAE și UE cu privire la agricultura și politica de dezvoltare rurală (denumit în continuare „Dialogul privind agricultura”) pe marginea tuturor aspectelor prevăzute în prezenta parte. Dialogul privind agricultura monitorizează progresele realizate în punerea în aplicare a prezentei părți și oferă o platformă pentru schimburi și cooperare în domeniul politicilor agricole naționale respective ale părților și, în special, în ceea ce privește rolul agriculturii în statul (statele) partener(e) CAE în creșterea veniturilor agricole, securitatea alimentară, utilizarea durabilă a resurselor, dezvoltarea rurală și creșterea economică.

(2) Dialogul privind agricultura va avea loc în cadrul Comitetului înalților funcționari.

(3) Părțile stabilesc de comun acord procedurile de lucru și modalitățile de desfășurare a Dialogului privind agricultura.

ARTICOLUL 61

Integrare regională

Părțile recunosc că integrarea sectorului agricol în toate statele partenere CAE, prin eliminarea progresivă a barierelor, furnizarea unui cadru instituțional și de reglementare corespunzător și armonizarea și convergența politicilor, va contribui la aprofundarea procesului de integrare regională și deci la extinderea piețelor regionale, oferind posibilități mai mari pentru investiții și dezvoltarea sectorului privat.

ARTICOLUL 62

Politici de susținere

Părțile recunosc importanța adoptării și punerii în aplicare de politici și reforme instituționale pentru a permite și a facilita îndeplinirea obiectivelor prezentei părți.

ARTICOLUL 63

Dezvoltarea durabilă a agriculturii

Părțile cooperează în vederea dezvoltării durabile a agriculturii, acordând o atenție deosebită sprijinirii populațiilor rurale vulnerabile din statul (statele) partener(e) CAE, în contextul evoluției, la scară mondială, a modelelor de producție și a structurii comerțului, precum și a preferințelor și gusturilor consumatorilor.

ARTICOLUL 64

Securitatea alimentară și nutrițională

- (1) Părțile convin că dispozițiile prezentului acord permit statului (statelor) partener(e) CAE să pună în aplicare măsuri eficiente de realizare a obiectivului privind securitatea alimentară și nutrițională și dezvoltarea agricolă durabilă și să dezvolte piețele agricole comerciale din regiune pentru a asigura securitatea alimentară și nutrițională.
- (2) Părțile se asigură că acțiunile întreprinse în conformitate cu prezenta parte vizează consolidarea securității alimentare și nutriționale și evitarea adoptării unor măsuri care ar putea pune în pericol realizarea obiectivului privind securitatea alimentară și nutrițională la nivel de gospodărie, precum și la nivel național și regional.

ARTICOLUL 65

Gestionarea lanțului valoric

Părțile convin să elaboreze o strategie regională pentru consolidarea capacităților de aprovizionare în agricultură, identificarea subsectoarelor agricole cu valoare ridicată pentru care regiunea are un avantaj competitiv și valorificarea investițiilor care pot facilita trecerea de la avantaje comparative la avantaje competitive.

ARTICOLUL 66

Sistemele de alertă timpurie

Părțile recunosc necesitatea de a institui, îmbunătăți și dezvolta sisteme de informații privind securitatea alimentară, inclusiv sisteme naționale de alertă timpurie, precum și sisteme de supraveghere și de evaluare a vulnerabilității, și de a pune în aplicare măsuri de consolidare a capacităților în legătură cu mecanismele existente internaționale și regionale și prin intermediul acestora.

ARTICOLUL 67

Tehnologie

Părțile recunosc importanța tehnologiilor agricole moderne și durabile și convin să dezvolte și să promoveze utilizarea de tehnologii agricole moderne, de exemplu:

- (a) tehnologiile de irigații și de fertirigare durabile;
- (b) culturile de țesuturi și micropropagarea;
- (c) îmbunătățirea semințelor;
- (d) înseminarea artificială;
- (e) gestionarea integrată a dăunătorilor;

- (f) ambalarea produselor;
- (g) prelucrarea după recoltare;
- (h) laboratoarele acreditate;
- (i) biotehnologia;
- (j) evaluarea și gestionarea riscurilor.

ARTICOLUL 68

Măsuri de politică internă

(1) Fiecare parte asigură transparența în domeniul ajutoarelor agricole legate de comerțul cu produse agricole. În acest scop, în cadrul Dialogului privind agricultura, UE raportează periodic statului (statelor) partener(e) CAE cu privire la temeiul juridic, forma și valoarea ajutoarelor respective. Aceste informații se consideră ca fiind transmise dacă sunt puse la dispoziție de către părți sau în numele acestora pe un site internet accesibil publicului.

(2) UE nu acordă subvenții la export pentru orice produs agricol destinat statului (statelor) partener(e) CAE, după data intrării în vigoare a prezentului acord. Această interdicție este reexaminată de Consiliul APE după patruzeci și opt (48) de luni.

(3) În plus, Comitetul înalților funcționari examinează chestiunile care pot apărea în legătură cu accesul produselor agricole ale părților la piețele lor respective. Comitetul poate adresa recomandări Consiliului APE în conformitate cu articolul 107.

ARTICOLUL 69

Producția și comercializarea de produse agricole de bază

- (1) Părțile recunosc provocările cu care se confruntă statul (statele) partener(e) CAE datorită dependenței lor de exportul de produse agricole de bază, care sunt supuse unei nivel ridicat de volatilitate a prețurilor și unei deteriorări a condițiilor schimburilor comerciale, pentru veniturile în monedă străină.
- (2) Prin urmare, părțile convin:
- (a) să consolideze parteneriatul public-privat în investițiile în favoarea producției, prelucrării și comercializării produselor agricole de bază;
 - (b) să coopereze pentru a-și dezvolta capacitățile de a accesa piețe de nișă și de a facilita respectarea standardelor aplicabile produselor de bază pentru a răspunde cerințelor piețelor;
 - (c) să sprijine diversificarea producției agricole și a produselor de export în statul (statele) partener(e) CAE;
 - (d) să îmbunătățească veniturile producătorilor prin dezvoltarea comercializării de produse agricole cu valoare adăugată pe piață.

ARTICOLUL 70

Monitorizare

Părțile convin că Consiliul APE reexaminează și monitorizează punerea în aplicare a obligațiilor care le revin în temeiul prezentului acord. Consiliul APE asigură o supraveghere eficace a respectării obligațiilor prin garantarea transparenței și oferă părților posibilitatea de a evalua contribuția respectivelor obligații la obiectivul lor pe termen lung de a stabili un sistem de comerț cu produse agricole care să fie echitabil și orientat către piață.

ARTICOLUL 71

Țările importatoare nete de produse alimentare

- (1) Părțile recunosc importanța abordării preocupărilor statului (statelor) partener(e) CAE care sunt importatoare nete de produse alimentare. Prin urmare, obiectivul prezentului articol este de a ajuta statele care sunt importatoare nete de produse alimentare să dezvolte programe care vizează să asigure securitatea alimentară.
- (2) Părțile convin:
 - (a) să răspundă constrângerilor legate de producția, stocarea și distribuția produselor alimentare în statul (statele) partener(e) CAE;

- (b) să procure ajutor alimentar în statul (statele) partener(e) CAE și în alte comunități economice regionale africane;
 - (c) să îmbunătățească coordonarea ajutorului alimentar.
- (3) Părțile convin să mențină un nivel adecvat de ajutor alimentar, ținând seama de interesele beneficiarilor ajutorului alimentar și să se asigure că măsurile menționate la alineatul (2) nu împiedică, în mod neintenționat, livrarea de ajutor alimentar furnizat pentru a răspunde unor situații de urgență.
- (4) Părțile se asigură că ajutorul alimentar este furnizat în deplină conformitate cu măsurile care vizează evitarea deplasării comerciale, care includ:
- (a) asigurarea faptului că toate operațiunile de ajutor alimentar sunt condiționate de necesități și se realizează exclusiv sub formă de subvenții; și
 - (b) nelegarea acestora în mod direct sau indirect de exporturile comerciale de produse agricole sau de alte mărfuri și servicii.

ARTICOLUL 72

Importanța anumitor sectoare

- (1) Părțile recunosc că:
- (a) furnizarea de acces adecvat la hrană, la apă potabilă curată și sigură, la structuri de sănătate, la oportunități educaționale, la locuințe, posibilitatea de participare la viața comunității și de integrare socială sunt importante pentru securitatea mijloacelor de subzistență ale populației rurale;
 - (b) dezvoltarea infrastructurii agricole, inclusiv producția, prelucrarea, comercializarea și distribuția joacă un rol crucial în dezvoltarea rurală socioeconomică și în integrarea regională a statului (statelor) partener(e) CAE;
 - (c) serviciile de asistență tehnică, precum formarea în domeniul cercetării agricole, a serviciilor de consultanță și de informare publică sunt importante pentru creșterea productivității agricole;
 - (d) facilitarea finanțării agricole reprezintă o măsură importantă pentru transformarea sectorului agricol din statul (statele) partener(e) CAE deoarece este nevoie de finanțare pentru dezvoltarea tehnologiilor agricole, a creditului și a asigurărilor agricole, dezvoltarea infrastructurii și a piețelor, precum și pentru formarea agricultorilor; și
 - (e) dezvoltarea rurală durabilă este importantă pentru îmbunătățirea nivelului de trai al populației rurale din statul (statele) partener(e) CAE.

(2) Părțile convin să coopereze în domeniile securității mijloacelor de subzistență, infrastructurii agricole, serviciilor de asistență tehnică, serviciilor de finanțare a agriculturii și al dezvoltării rurale, astfel cum se prevede în titlul II din partea V.

ARTICOLUL 73

Schimb de informații și consultare

(1) Părțile convin să facă schimb de experiență și informații privind cele mai bune practici și să se consulte în legătură cu toate aspectele legate de urmărirea obiectivelor prezentei părți.

(2) Părțile convin:

- (a) să facă schimb de informații privind producția, consumul și schimburile comerciale în sectorul agricol, precum și privind evoluția respectivelor piețe pentru produsele agricole;
- (b) să facă schimb de informații privind oportunitățile de investiții și stimulentele disponibile în sectorul agricol, inclusiv la nivelul activităților de mică anvergură;
- (c) să facă schimb de informații privind politicile, actele cu putere de lege și normele administrative în domeniul agriculturii;
- (d) să discute cu privire la schimbările politice și instituționale necesare pentru susținerea transformării sectorului agricol, precum și elaborarea și punerea în aplicare a politicilor regionale în domeniul agriculturii și al dezvoltării rurale în perspectiva integrării regionale;

- (e) să facă schimb de informații privind tehnologiile noi și adecvate, precum și privind politicile și măsurile referitoare la calitatea produselor agricole.

ARTICOLUL 74

Indicații geografice

- (1) Părțile recunosc importanța indicațiilor geografice pentru o agricultură și o dezvoltare rurală durabile.
- (2) Părțile convin să coopereze pentru identificarea, recunoașterea și înregistrarea produselor care ar putea să beneficieze de protecție ca indicații geografice și să pună în practică orice alte măsuri destinate să asigure protecție pentru produsele identificate ca atare.

PARTEA V

COOPERARE ECONOMICĂ ȘI PENTRU DEZVOLTARE

ARTICOLUL 75

Dispoziții generale

(1) În conformitate cu articolele 34 și 35 din Acordul de la Cotonou și cu dispozițiile corespunzătoare din acordul care îi va succeda, părțile reafirmă că cooperarea pentru dezvoltare este un element central al parteneriatului lor și un factor esențial pentru realizarea obiectivelor prezentului acord. Părțile convin că dispozițiile din anexa VI la prezentul acord prevalează asupra dispozițiilor prezentei părți.

(2) Părțile convin să abordeze nevoile de dezvoltare ale statului (statelor) partener(e) CAE, prin creșterea capacității de producție și de ofertare, stimularea transformării structurale și a competitivității economiilor acestora, diversificarea lor economică și creșterea valorii adăugate, pentru a promova dezvoltarea durabilă și pentru a sprijini procesul de integrare regională.

(3) Părțile se angajează să coopereze pentru a facilita punerea în aplicare a prezentului acord și a sprijini integrarea regională și strategiile de dezvoltare. Părțile convin că acțiunile de cooperare se bazează pe această componentă și pe matricea de dezvoltare a APE, ambele sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează, pe lângă strategiile pentru dezvoltare regionale și naționale ale statului (statelor) partener(e) CAE. Matricea de dezvoltare a APE și criteriile, indicatorii și obiectivele de referință corespunzătoare care reflectă nevoile identificate de către statul (statele) partener(e) CAE în momentul semnării APE UE-CAE sunt atașate la prezentul acord ca anexa III(a) și, respectiv, ca anexa III(b). Acestea se revizuiesc o dată la cinci (5) ani. Cooperarea ia forma unui sprijin financiar și nefinanciar destinat statului (statelor) partener(e) CAE.

(4) Finanțarea aferentă cooperării pentru dezvoltare între statul (statele) partener(e) CAE și UE pentru punerea în aplicare a prezentului acord se efectuează în cadrul normelor și procedurilor relevante prevăzute de Acordul de la Cotonou și de acordul care îi va succeda și în cadrul instrumentelor relevante succesive finanțate de bugetul general al UE. În acest context, ținând cont de noile provocări care derivă din integrarea regională consolidată și din concurența sporită pe piețele mondiale, părțile convin că una dintre priorități este sprijinirea punerii în aplicare a prezentului acord. Părțile convin că instrumentele financiare prevăzute în Acordul de la Cotonou și în acordul care îi va succeda se mobilizează astfel încât să maximizeze avantajele preconizate de prezentul acord.

(5) În sensul punerii în aplicare a prezentului acord, părțile se angajează să mobilizeze resurse în comun și individual cu ajutorul orientărilor oferite de dispozițiile specifice din titlul X, sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează.

(6) În conformitate cu Declarația de la Paris a OCDE privind eficacitatea ajutorului adoptată la 2 martie 2005, părțile convin să utilizeze și să sprijine corespunzător mecanismele de distribuție, fondurile sau facilitățile deținute la nivel național și/sau regional în vederea direcționării și coordonării resurselor pentru punerea în aplicare a prezentului acord.

ARTICOLUL 76

Obiective

Cooperarea economică și pentru dezvoltare are drept scop:

- (a) consolidarea competitivității economiei (economiei) statului (statelor) partener(e) CAE;
- (b) creșterea capacității de ofertare și înlesnirea punerii în aplicare în bune condiții a prezentului acord;
- (c) transformarea structurală a economiei (economiei) statului (statelor) partener(e) CAE, prin crearea unei baze economice puternice, competitive și diversificate prin creșterea producției, distribuției, transportului și comercializării;
- (d) dezvoltarea capacității comerciale, precum și a capacității de a atrage investiții;
- (e) consolidarea politicilor și reglementărilor comerciale și de investiții; și
- (f) aprofundarea integrării regionale.

ARTICOLUL 77

Domenii de cooperare

În sfera cooperării economice și pentru dezvoltare intră următoarele domenii, sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează:

- (a) infrastructură;
- (b) agricultură și creșterea animalelor;
- (c) dezvoltarea sectorului privat;
- (d) pescuit;
- (e) apă și mediu;
- (f) aspecte legate de accesul pe piață, inclusiv:
 - (i) SPU;
 - (ii) BTC și
 - (iii) regimul vamal și facilitarea comerțului în statul (statele) partener(e) CAE;
- (g) măsuri de ajustare a APE menționate în titlul IX; și
- (h) mobilizarea resurselor.

TITLUL I

INFRASTRUCTURĂ

ARTICOLUL 78

Domeniu de aplicare și obiective

(1) Cooperarea în dezvoltarea infrastructurii fizice include în special sectoarele transportului, energiei, tehnologiei informației și comunicațiilor.

(2) Obiectivele în acest domeniu sunt:

- (a) creșterea competitivității statului (statelor) partener(e) CAE;
- (b) abordarea constrângerilor în materie de ofertă la nivel instituțional, național și regional; și
- (c) consolidarea dezvoltării de parteneriate public-privat.

ARTICOLUL 79

Transport

(1) Cooperarea în domeniul transportului include transportul rutier, feroviar, aerian și transportul pe apă.

- (2) Obiectivele în acest domeniu sunt:
- (a) îmbunătățirea conectivității la nivel național și regional pentru aprofundarea integrării economice regionale;
 - (b) dezvoltarea, restructurarea, reabilitarea, perfecționarea și modernizarea sistemelor de transport eficiente și durabile din statul (statele) partener(e) CAE;
 - (c) îmbunătățirea circulației persoanelor și mărfurilor; și
 - (d) furnizarea unui acces mai bun la piețe prin îmbunătățirea transportului rutier, aerian, maritim, a transportului pe căi navigabile interioare și a transportului feroviar.
- (3) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
- (a) gestionarea sistemelor de transport;
 - (b) îmbunătățirea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii la toate nivelurile, incluzând dezvoltarea rețelelor de infrastructură intermodale;
 - (c) consolidarea capacităților instituționale, tehnice și administrative ale statului (statelor) partener(e) CAE în materie de standarde, asigurare a calității, metrologie și servicii de evaluare a conformității;
 - (d) dezvoltarea tehnologică și transferul de tehnologie, inovarea, schimbul de informații, rețelele și comerțul;

- (e) încurajarea parteneriatelor, a legăturilor și a întreprinderilor comune între operatorii economici;
- (f) îmbunătățirea securității și fiabilității sectorului transportului, inclusiv prognozele meteorologice, gestionarea mărfurilor periculoase și intervențiile în cazurile de urgență;
- (g) dezvoltarea politicilor de transport regional și a cadrelor de reglementare.

ARTICOLUL 80

Energie

- (1) Cooperarea în sectorul energetic include participarea sectoarelor public și privat la producția, transportul, distribuția de energie și la comerțul transfrontalier cu energie.
- (2) Obiectivele în acest domeniu sunt:
 - (a) să dezvolte, să crească și să extindă capacitatea de producție de energie a regiunii;
 - (b) să sporească numărul de surse alternative de energie;
 - (c) să dezvolte, să sporească și să extindă rețelele;
 - (d) să dezvolte, să sporească și să extindă distribuția și transportul;

- (e) să îmbunătățească accesul statului (statelor) partener(e) CAE la surse moderne, eficiente, fiabile, diverse, durabile și regenerabile de energie nepoluantă, la prețuri competitive;
 - (f) să stimuleze producția, distribuția și capacitatea de gestionare a energiei la nivel național și regional;
 - (g) să promoveze interconectarea electrică, atât în interiorul, cât și în afara statului (statelor) partener(e) CAE, pentru o valorificare energetică maximă și
 - (h) să sprijine crearea unui mediu propice pentru atragerea de investiții în acest sector.
- (3) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
- (a) capacitatea de producție, transport și distribuție a surselor de energie existente, în special hidroenergia, petrolul și biomasa;
 - (b) diversificarea surselor de energie, pentru a include alte potențiale surse de energie care să fie acceptabile din punct de vedere social și ecologic și care să reducă dependența de petrol;
 - (c) dezvoltarea infrastructurii energetice, inclusiv în zonele rurale;
 - (d) elaborarea unor reforme adecvate a politicilor și reglementărilor din sectorul energetic, incluzând comercializarea și privatizarea;
 - (e) promovarea interconectivității regionale și interregionale și a cooperării în producția și distribuția de energie;

- (f) consolidarea capacităților în domeniul resurselor umane, îmbunătățirea gestionării, a standardelor în servicii și a structurilor instituționale;
- (g) dezvoltarea tehnologică și transferul de tehnologie, cercetarea și dezvoltarea, inovarea, schimbul de informații, dezvoltarea bazelor de date și a rețelelor;
- (h) dezvoltarea parteneriatelor, a legăturilor și a întreprinderilor comune.

ARTICOLUL 81

Tehnologiile informației și comunicațiilor

- (1) Cooperarea în sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) include: dezvoltarea TIC, competitivitatea, inovarea, precum și o tranziție armonioasă către societatea informațională.
- (2) Obiectivele în acest domeniu sunt:
 - (a) dezvoltarea sectorului TIC; și
 - (b) consolidarea contribuției TIC la facilitarea comerțului prin intermediul serviciilor electronice, comerțului electronic, guvernării electronice, e-sănătății, tranzacțiilor securizate și altor sectoare socioeconomice.

- (3) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
- (a) conectivitatea TIC și eficiența din punctul de vedere al costurilor la nivel național, regional și mondial;
 - (b) difuzarea de noi TIC;
 - (c) elaborarea cadrelor juridice și de reglementare în domeniul TIC;
 - (d) dezvoltarea tehnologică, transferul de tehnologie și aplicațiile tehnologice, cercetare și dezvoltare, inovare, schimbul de informații, rețelele și comerțul;
 - (e) consolidarea capacităților în domeniul resurselor umane, îmbunătățirea standardelor în servicii și a structurilor instituționale;
 - (f) încurajarea parteneriatelor, a legăturilor și a întreprinderilor comune între operatorii economici;
 - (g) promovarea și sprijinirea dezvoltării piețelor de nișă pentru serviciile bazate pe TIC.

TITLUL II

AGRICULTURĂ

ARTICOLUL 82

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Cooperarea în temeiul prezentului titlu se aplică culturilor și efectivelor de animale, inclusiv insectelor utile.
- (2) Părțile convin că obiectivul principal al prezentului titlu este dezvoltarea unei agriculturi durabile, care include, dar nu se limitează la securitatea alimentară și a mijloacelor de subsistență, dezvoltare rurală și reducerea sărăciei în statul (statele) partener(e) CAE.
- (3) Celelalte obiective ale prezentului titlu sunt stipulate la articolul 58.

ARTICOLUL 83

Domenii de cooperare

- (1) Părțile recunosc importanța sectorului agricol în economia (economiele) statului (statelor) partener(e) CAE și convin să coopereze pentru promovarea transformării sale pentru a-i spori competitivitatea, pentru a asigura securitatea alimentară și nutrițională, dezvoltarea rurală și pentru a facilita adaptarea agriculturii și a economiei rurale pentru a ține seama de efectele punerii în aplicare a prezentului acord, acordând o atenție specială micilor agricultori.

(2) Părțile convin să coopereze în următoarele domenii:

(a) integrare regională:

îmbunătățirea accesului la piețele regionale și internaționale pentru produse agricole, inclusiv dezvoltarea sistemelor de piață și a strategiilor de dezvoltare a pieței;

(b) politici de susținere:

(i) elaborarea unor politici agricole naționale și regionale, a unor cadre juridice și de reglementare, consolidarea capacităților necesare și sprijin pentru dezvoltarea instituțională;

(ii) consolidarea capacităților în statul (statele) partener(e) CAE pentru a profita din plin de creșterea oportunităților comerciale și pentru a maximiza beneficiile obținute în urma reformelor comerciale;

(c) dezvoltarea durabilă a agriculturii:

(i) realizarea unor activități comune la nivel regional, inclusiv producția de îngrășăminte, producția de semințe, dezvoltarea creșterii animalelor și controlul bolilor animalelor și ale plantelor;

(ii) promovarea și consolidarea prelucrării, comercializării, distribuirii și transportării și manipulării produselor agricole;

(iii) consolidarea capacităților pentru a se conforma standardelor internaționale legate de producția agricolă, ambalare și măsurile SPS;

(d) infrastructură agricolă:

- (i) dezvoltarea infrastructurii de sprijinire a agriculturii, inclusiv în ceea ce privește sistemele de irigații durabile, colectarea, stocarea și gestionarea apei, comercializarea și sortarea;
- (ii) dezvoltarea infrastructurii de cercetare și formare, a instalațiilor de depozitare, a arterelor și drumurilor de acces ale comunităților locale;
- (iii) dezvoltarea infrastructurii sectorului de prelucrare a produselor agricole;
- (iv) instituirea unui centru de agrometeorologie în statul (statele) partener(e) CAE;
- (v) dezvoltarea unor infrastructuri moderne ale piețelor pentru extinderea piețelor naționale și regionale;

(e) securitate alimentară și nutrițională:

- (i) consolidarea capacităților comunităților rurale și urbane pentru promovarea îmbunătățirii mijloacelor de subsistență, eradicarea sărăciei și dezvoltarea durabilă;
- (ii) diversificarea producției agricole și dezvoltarea produselor care abordează nevoile în materie de securitate alimentară și nutrițională ale statului (statelor) partener(e) CAE;
- (iii) conceperea și punerea în aplicare a programelor care duc la creșterea producției și a productivității în sectorul agricol, cu accent special pe micii agricultori;

- (iv) dezvoltarea capacităților pentru respectarea normelor naționale și regionale în materie de siguranță alimentară; și
 - (v) conceperea și punerea în aplicare a programelor de ajustare socială în regiunile afectate de dezastre naturale;
- (f) gestionarea lanțului valoric:
- (i) promovarea utilizării tehnologiilor agricole durabile și furnizarea factorilor de producție agricolă necesari;
 - (ii) ameliorarea producției, a productivității și a competitivității sectorului agricol prin promovarea agroindustriilor;
 - (iii) consolidarea valorii adăugate de-a lungul întregului lanț de aprovizionare cu produse agricole pentru a îndeplini cerințele piețelor naționale, regionale și internaționale; și
 - (iv) promovarea dezvoltării activităților în domeniile prelucrării, comercializării, distribuției și transportului de produse agricole;
- (g) sisteme de alertă timpurie:
- (i) consolidarea capacităților în ceea ce privește evaluarea și difuzarea de informații privind impactul probabil al unor dezastre iminente cu suficient timp înainte pentru a se lua măsuri urgente și de reacție rapidă;

- (ii) dezvoltarea și gestionarea sistemelor informatice naționale și regionale;
 - (iii) dezvoltarea, consolidarea și stabilirea unei legături între sistemele de alertă timpurie și planurile de urgență și strategiile de gestionare a răspunsului în caz de dezastre la nivel național și regional; și
 - (iv) sprijinirea opțiunilor de adaptare la schimbările climatice și de atenuare a efectelor acestora în statul (statele) partener(e) CAE;
- (h) producția și comercializarea de produse agricole de bază:
- (i) dezvoltarea capacităților pentru a avea acces la piețele de nișă și facilitarea respectării standardelor aplicabile produselor de bază pentru a răspunde cerințelor piețelor respective;
 - (ii) diversificarea producției agricole și a produselor de export în statul (statele) partener(e) CAE;
 - (iii) dezvoltarea unor infrastructuri moderne ale pieței pentru extinderea piețelor interne și regionale; și
 - (iv) elaborarea unor programe de etichetare și de ambalare a produselor care să permită producătorilor din statul (statele) partener(e) CAE să obțină prețuri mai ridicate pentru exporturile de mărfuri;
- (i) dezvoltare rurală:
- (i) consolidarea capacităților grupurilor de agricultori de-a lungul întregului lanț valoric agricol;

- (ii) îmbunătățirea transportului, a comunicațiilor și a infrastructurilor pieței pentru comercializarea factorilor de producție și a produselor agricole;
- (iii) înlăturarea barierelor socioculturale, precum diferențele lingvistice, nivelul de alfabetizare, prejudecățile bazate pe criterii de gen și situația sănătății în comunități, care influențează natura sistemelor de exploatare agricolă;
- (iv) îmbunătățirea accesului agricultorilor la servicii de credite și servicii de gestionare a resurselor naturale și culturale; și
- (v) elaborarea unor măsuri politice relevante de sprijinire a disponibilității în timp util a factorilor de producție agricolă adecvați pentru micii agricultori;

(j) țări importatoare nete de produse alimentare:

abordarea constrângerilor legate de producția, stocarea și distribuirea produselor alimentare în statul (statele) partener(e) CAE;

(k) securitatea mijloacelor de subzistență:

- (i) consolidarea capacităților pentru dezvoltarea serviciilor sociale pentru populația din zonele rurale și periurbane;
- (ii) îmbunătățirea veniturilor totale ale gospodăriilor din producția agricolă prin diversificare, valoare adăugată, ocuparea forței de muncă în afara exploatațiilor agricole și adoptarea de noi tehnologii agricole durabile printre altele în statul (statele) partener(e) CAE;

(iii) creșterea productivității în sectorul agricol în statul (statele) partener(e) CAE; și

(iv) creșterea gradului de utilizare a tehnologiilor agricole durabile;

(l) servicii de asistență tehnică:

UE se angajează să furnizeze resurse și asistență tehnică adecvate pentru consolidarea capacităților în statul (statele) partener(e) CAE în mod previzibil și durabil în următoarele domenii:

(i) consolidarea inovării și transferul de tehnologie, cunoștințe, cercetare și dezvoltare;

(ii) dezvoltarea și intensificarea utilizării mecanizării în sectorul agricol din statul (statele) partener(e) CAE;

(iii) instituirea de instalații de producție agricolă și de sisteme de distribuție în statul (statele) partener(e) CAE;

(iv) promovarea și consolidarea investițiilor în cercetarea agricolă, în serviciile de informare publică, în formare și în legătura dintre cercetare, informare publică și agricultori;

(v) după caz, crearea și consolidarea centrelor de excelență regionale, inclusiv a unui centru de agrometeorologie, biotehnologie, a unor laboratoare de analiză și de diagnostic pentru culturi, animale și soluri; și

- (vi) îmbunătățirea accesului la servicii în producția de plante și animale, inclusiv servicii de creștere a animalelor, servicii veterinare și servicii de protecție a plantelor;
- (m) servicii de finanțare a agriculturii:
- (i) consolidarea serviciilor financiare rurale pentru micii producători, prelucrători și comercianți;
 - (ii) dezvoltarea unor mecanisme gestionate la nivel regional sau a unui fond pentru agricultură și dezvoltare rurală;
 - (iii) dezvoltarea unor instituții de microfinanțare și a unor sisteme de asigurare pentru sectorul agricol;
 - (iv) facilitarea accesului la credite din partea băncilor și a altor instituții financiare pentru prelucrătorii agricoli, comercianți și agricultori; și
 - (v) sprijinirea instituțiilor financiare ale statului (statelor) partener(e) CAE care deservește sectorul agricol și facilitează accesul sectorului privat la piețele de capital, pentru a atrage capital atât pe termen scurt, cât și pe termen lung;
- (n) indicații geografice:
- (i) elaborarea de politici și cadre juridice privind indicațiile geografice;
 - (ii) instituirea unor regulamente privind indicațiile geografice;
 - (iii) elaborarea unui cod de bune practici pentru a defini produsele în funcție de originea acestora;

- (iv) facilitarea coordonării de către organizațiile și instituțiile locale a părților interesate pe plan local privind indicațiile geografice și conformitatea produsului;
- (v) consolidarea capacităților în ceea ce privește identificarea, înregistrarea, comercializarea, trasabilitatea și conformitatea produselor cu indicații geografice; și
- (vi) dezvoltarea oricărui alt domeniu de cooperare în acest domeniu care ar putea apărea în viitor.

TITLUL III

DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT

ARTICOLUL 84

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Cooperarea privind dezvoltarea sectorului privat include promovarea investițiilor și dezvoltarea întreprinderilor.
- (2) Obiectivele prezentului titlu sunt:
 - (a) să creeze un mediu propice pentru promovarea investițiilor și a întreprinderilor private, inclusiv dezvoltarea de noi industrii, investițiile străine directe și transferul de tehnologie;

- (b) să consolideze capacitatea de aprovizionare, competitivitatea și valoarea adăugată;
- (c) să îmbunătățească accesul la finanțarea investițiilor de către instituțiile de finanțare ale UE, cum ar fi Banca Europeană de Investiții;
- (d) să consolideze capacitățile și să asigure sprijin instituțional pentru instituțiile de dezvoltare a sectorului privat, cum ar fi agențiile de promovare a investițiilor, organizațiile-umbrelă, camerele de comerț, asociațiile, punctele de contact și instituțiile de facilitare a comerțului;
- (e) să elaboreze și/sau să consolideze o politică, un cadru juridic și de reglementare care promovează și protejează investițiile;
- (f) să îmbunătățească mecanismele de sprijin și de acordare a asistenței pentru sectorul privat din partea instituțiilor comune ACP-UE, inclusiv a Centrului pentru dezvoltarea agriculturii (CDA), printre altele, pentru promovarea investițiilor în statul (statele) partener(e) CAE; și
- (g) să creeze și să consolideze parteneriate, întreprinderi comune, subcontractări, externalizări și legături.

ARTICOLUL 85

Promovarea investițiilor

Părțile convin să promoveze investiții în statul (statele) partener(e) CAE în următoarele domenii:

- (a) susținerea reformelor în materie de politici, cadre juridice și de reglementare;

- (b) sprijinirea consolidării capacităților instituționale, în special, consolidarea capacităților pentru agențiile de promovare a investițiilor din statul (statele) partener(e) CAE și instituțiile implicate în promovarea și facilitarea investițiilor locale și străine;
- (c) sprijinirea instituirii unor structuri administrative adecvate, inclusiv a unor ghișee unice, pentru intrarea și constituirea investițiilor;
- (d) sprijinirea creării și menținerii unui mediu de investiții previzibil și sigur;
- (e) sprijinirea eforturilor statului (statelor) partener(e) CAE pentru a concepe instrumente generatoare de venituri în scopul de a mobiliza resurse destinate investițiilor;
- (f) instituirea și sprijinirea sistemelor de asigurare împotriva riscurilor ca mecanism de atenuare a riscurilor, pentru a spori încrederea investitorilor în statul (statele) partener(e) CAE;
- (g) sprijinirea instituirii unor mecanisme de schimb de informații între agențiile de investiții ale statului (statelor) partener(e) CAE și omologii lor din UE;
- (h) încurajarea investițiilor sectorului privat din UE în statul (statele) partener(e) CAE;
- (i) sprijinirea instituirii unor cadre și instrumente financiare adaptate la nevoile de investiții ale întreprinderilor mici și mijlocii; și
- (j) facilitarea parteneriatelor prin intermediul întreprinderilor comune și al finanțării de capital.

ARTICOLUL 86

Dezvoltarea întreprinderilor

Părțile convin să coopereze pentru dezvoltarea întreprinderilor în statul (statele) partener(e) CAE prin sprijinirea:

- (a) promovării dialogului economic, a cooperării și a parteneriatelor în sectorul privat între statul (statele) partener(e) CAE și UE;
- (b) eforturilor pentru promovarea și integrarea microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (MIMM) în activitățile comerciale generale;
- (c) promovării unei producții eficiente și a marketingului întreprinderilor din statul (statele) partener(e) CAE;
- (d) punerii în aplicare a strategiilor de dezvoltare a sectorului privat din statul (statele) partener(e) partener(e) CAE;
- (e) promovării unui mediu favorabil dezvoltării și creșterii microîntreprinderilor și al întreprinderilor mici și mijlocii;
- (f) capacităților organizațiilor din sectorul privat de a respecta standardele internaționale;
- (g) protecției inovațiilor împotriva actelor de piraterie; și
- (h) capacităților statului (statelor) partener(e) CAE pentru explorarea, exploatarea și comercializarea resurselor naturale.

TITLUL IV

PESCUIT

ARTICOLUL 87

Domeniul de aplicare al cooperării

Cooperarea în materie de pescuit vizează pescuitul marin, pescuitul în apele interioare și acvacultura.

ARTICOLUL 88

Domenii de cooperare în domeniul pescuitului marin

- (1) Cooperarea în domeniul pescuitului marin include:
 - (a) aspecte legate de administrarea și conservarea resurselor piscicole;
 - (b) gestionarea navelor și măsuri privind etapa ulterioară capturării;
 - (c) măsuri financiare și comerciale; și
 - (d) dezvoltarea pescuitului, a produselor pescărești și a acvaculturii marine.

(2) UE contribuie la mobilizarea resurselor în vederea punerii în aplicare a domeniilor de cooperare identificate la nivel național și regional, care vor include, de asemenea, sprijin pentru dezvoltarea capacităților regionale.

(3) Sub rezerva dispozițiilor părții III și ale articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:

- (a) dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii de depozitare, comercializare și distribuție a peștelui și a produselor pescărești;
- (b) consolidarea capacităților la nivel național și regional pentru a satisface cerințele tehnice SPS/BTC/analiza riscurilor și punctele critice de control, dezvoltarea unor sisteme de monitorizare, control și supraveghere din ZEE a statului (statelor) partener(e) CAE și introducerea și administrarea sistemelor de certificare pentru anumite tipuri de pescuit marin;
- (c) investiții și transfer de tehnologie în operațiunile de pescuit, prelucrarea peștelui și serviciile portuare, crearea și îmbunătățirea facilităților portuare și diversificarea activităților de pescuit pentru a include alte specii decât tonul, care sunt slab exploatate sau neexploatate;
- (d) întreprinderi comune și legături, în special cu microîntreprinderile și întreprinderile mici și mijlocii și pescuitul artizanal în cadrul lanțului de aprovizionare din sectorul pescuitului;
- (e) crearea de valoare adăugată în sectorul pescuitului și
- (f) cercetarea și dezvoltarea privind evaluarea stocurilor și nivelurile de durabilitate.

(4) Părțile se angajează să coopereze în următoarele domenii: promovarea înființării de întreprinderi comune cu activități în domeniul pescuitului, al prelucrării peștelui și al serviciilor portuare, creșterea capacității de producție, îmbunătățirea competitivității pescuitului și a industriilor și serviciilor conexe, prelucrarea în aval, dezvoltarea și ameliorarea instalațiilor portuare și diversificarea pescuitului pentru a se include alte specii decât tonul care sunt slab exploatate sau neexploatate.

ARTICOLUL 89

Pescuitul în apele interioare și dezvoltarea acvaculturii

Cooperarea privind pescuitul în apele interioare și dezvoltarea acvaculturii cuprinde contribuțiile UE la următoarele domenii:

- (a) dezvoltarea capacităților și dezvoltarea pieței de export prin:
 - (i) consolidarea capacităților în producția industrială și artizanală, prelucrarea și diversificarea produselor, care consolidează competitivitatea pescuitului în apele interioare și a acvaculturii în regiune, de exemplu, prin crearea de centre de cercetare și dezvoltare, incluzând dezvoltarea acvaculturii în cadrul fermelor piscicole comerciale;
 - (ii) dezvoltarea capacităților de gestionare a lanțurilor comerciale de export, incluzând introducerea și gestionarea programelor de certificare pentru linii de produse specifice; și punerea în practică a promovării în scopuri comerciale, crearea de valoare adăugată și reducerea pierderilor de produse pescărești intervenite după capturare;

- (iii) creșterea capacității în regiune, de exemplu, prin consolidarea autorităților competente din domeniul piscicol, a asociațiilor de comercianți și de pescari în vederea participării la comerțul cu pește cu partea UE și la programe de formare în materie de dezvoltare a produselor și de branding;
- (b) infrastructură prin:
- (i) dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii pentru pescuitul în apele interioare și acvacultură;
 - (ii) facilitarea accesului la finanțare pentru infrastructură, inclusiv pentru toate tipurile de echipamente;
- (c) tehnologie prin:
- (i) dezvoltarea capacităților tehnice, inclusiv promovarea tehnologiei cu valoare adăugată, de exemplu, prin transfer de tehnologie de pescuit din UE către statul (statele) partener(e) CAE;
 - (ii) creșterea capacității de gestionare a activităților de pescuit în regiune, de exemplu prin sisteme de cercetare și de colectare de date și prin contribuții la tehnologii corespunzătoare în domeniul capturării și al gestionării după capturare;
- (d) cadrul juridic și de reglementare prin:
- (i) elaborarea unor reglementări privind pescuitul în apele interioare și acvacultura și a unor sisteme de monitorizare, control și supraveghere;

- (ii) crearea unor instrumente juridice și de reglementare adecvate privind drepturile de proprietate intelectuală și consolidarea capacităților pentru punerea în aplicare a acestora în cadrul comerțului internațional;
 - (iii) protecția etichetării ecologice și protecția proprietății intelectuale;
- (e) investiții și finanțare prin:
- (i) promovarea întreprinderilor comune și a altor forme de investiții mixte între factorii interesați ai părților, de exemplu, prin stabilirea unor modalități de identificare a investitorilor pentru operațiunile întreprinderilor comune în domeniul pescuitului în apele interioare și al acvaculturii;
 - (ii) asigurarea accesului la instrumente de creditare pentru dezvoltarea de întreprinderi mici și mijlocii, precum și a pescuitului la scară industrială în apele interioare;
- (f) protecția mediului și conservarea stocurilor în domeniul pescuitului prin măsuri care asigură că activitatea de comerț cu produse pescărești sprijină conservarea mediului și nu duce la diminuarea masivă a stocurilor de pește, menține biodiversitatea și asigură introducerea prudentă a speciilor exotice în acvacultură; de exemplu, prin intermediul introducerii prudente a speciilor exotice numai în spații administrate/închise, consultându-se în acest sens cu toate țările învecinate interesate;
- (g) măsuri socioeconomice și de reducere a sărăciei prin:
- (i) promovarea pescarilor, prelucrătorilor și a comercianților de pește la scară mică și medie, prin dezvoltarea capacității statului (statelor) partener(e) CAE de a participa la schimburi comerciale cu UE;

- (ii) participarea grupurilor marginale în sectorul pescuitului; de exemplu, prin promovarea egalității între femei și bărbați în sectorul pescuitului și, în special, dezvoltarea capacității comercianților femei implicate în sectorul pescuitului sau care intenționează să activeze în acest sector; de asemenea, având în vedere dezvoltarea socioeconomică durabilă, vor fi implicate în procese de acest tip alte grupuri defavorizate care dețin potențial de desfășurare de activități în sectorul pescuitului.

TITLUL V

APA ȘI MEDIUL

ARTICOLUL 90

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Cooperarea în temeiul prezentului titlu include resursele naturale, în special apa, mediul și biodiversitatea.
- (2) Obiectivele cooperării în temeiul prezentului titlu sunt:
- (a) consolidarea legăturilor dintre comerț și mediu;
 - (b) sprijinirea punerii în aplicare a acordurilor, convențiilor și tratatelor internaționale privind mediul;

- (c) asigurarea unui echilibru între gestionarea mediului și reducerea sărăciei;
- (d) protejarea mediului și stimularea conservării biodiversității și a capitalului genetic;
- (e) promovarea utilizării echitabile și durabile a resurselor naturale;
- (f) facilitarea și încurajarea utilizării durabile a resurselor comune;
- (g) promovarea implicării sectorului public și privat în gestionarea resurselor naturale.

ARTICOLUL 91

Resursele hidrice

- (1) Cooperarea în domeniul resurselor de apă include irigațiile, producerea de hidroenergie, producerea și aprovizionarea cu apă și protecția bazinelor hidrografice.
- (2) Obiectivele cooperării în acest domeniu sunt:
 - (a) dezvoltarea utilizării durabile și gestionarea resurselor de apă în statul (statele) partener(e) CAE pentru a îmbunătăți nivelul de trai al populației din statul (statele) partener(e) CAE;
 - (b) promovarea cooperării regionale în scopul utilizării durabile a resurselor hidrice transfrontaliere;
 - (c) dezvoltarea infrastructurilor de aprovizionare cu apă în scopuri productive.

- (3) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
- (a) dezvoltarea infrastructurilor de aprovizionare cu apă în regiune;
 - (b) elaborarea cadrelor juridice și de reglementare relevante;
 - (c) gestionarea integrată a resurselor de apă;
 - (d) consolidarea capacităților în domeniul resurselor umane, al îmbunătățirii standardelor în servicii, al gestionării resurselor hidrice și al structurilor instituționale;
 - (e) crearea parteneriatelor, a legăturilor și a întreprinderilor comune între operatorii economici;
 - (f) promovarea dezvoltării tehnologice, a transferului de tehnologie și a aplicațiilor tehnologice, a cercetării și dezvoltării, a inovării, a schimbului de informații și a rețelelor;
 - (g) dezvoltarea controlului poluării, purificării și conservării apelor, tratamentului și igienizării apelor reziduale;
 - (h) promovarea unor sisteme de irigație durabile.

ARTICOLUL 92

Mediul

- (1) Cooperarea în domeniul mediului include protejarea și gestionarea durabilă a mediului, precum și punerea în aplicare a politicilor de mediu care au legătură cu comerțul.
- (2) Obiectivele cooperării în acest domeniu sunt:
 - (a) protejarea, restaurarea și conservarea mediului și a biodiversității (flora, fauna și resursele genetice microbiene, inclusiv ecosistemele lor);
 - (b) dezvoltarea industriilor în statul (statele) partener(e) CAE care utilizează tehnologii ecologice;
 - (c) promovarea dezvoltării tehnologice, a transferului de tehnologie și a aplicațiilor tehnologice, a cercetării și dezvoltării, a inovării și a schimbului de informații.
- (3) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
 - (a) punerea în aplicare a acordurilor, convențiilor și tratatelor internaționale privind mediul;
 - (b) consolidarea și promovarea echitabilă și utilizarea durabilă, conservarea și gestionarea mediului și a biodiversității, inclusiv în domeniul silviculturii și al resurselor vieții sălbatice;

- (c) consolidarea cadrelor instituționale și juridice și a capacității de a dezvolta, a pune în aplicare, a administra și a aplica legislația, reglementările, standardele și politicile privind mediul;
- (d) crearea de parteneriate, legături și întreprinderi comune între operatori economici;
- (e) prevenirea și atenuarea catastrofelor naturale și ecologice și a pierderii biodiversității;
- (f) promovarea dezvoltării și adaptării tehnologice, a transferului de tehnologie și a aplicațiilor tehnologice, a cercetării și dezvoltării și a inovării;
- (g) protejarea și gestionarea resurselor de coastă și marine, precum și a resurselor biologice și genetice autohtone domestice și sălbatice;
- (h) dezvoltarea unor activități și mijloace de subzistență alternative ecologice;
- (i) producția și facilitarea comerțului cu mărfuri și servicii, pentru care etichetarea ecologică este importantă;
- (j) schimbul de informații și crearea de rețele privind produsele și cerințele privitoare la acestea în termeni de procese de producție, transport, comercializare și etichetare;
- (k) dezvoltarea infrastructurilor pentru produsele ecologice;
- (l) integrarea comunităților locale în gestionarea biodiversității, silviculturii și resurselor vieții sălbatice;

- (m) dezvoltarea gestionării deșeurilor și eliminarea în siguranță a deșeurilor industriale și a celor toxice;
- (n) promovarea participării părților interesate în dialoguri la nivel internațional privind mediul.

TITLUL VI

MĂSURI SANITARE ȘI FITOSANITARE

ARTICOLUL 93

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Cooperarea în temeiul prezentului titlu include sprijinul și consolidarea capacităților în ceea ce privește armonizarea, zonarea și compartimentarea, evaluarea conformității, schimbul de informații și transparența condițiilor comerciale.
- (2) Obiectivele cooperării în temeiul prezentului titlu sunt:
 - (a) facilitarea schimburilor comerciale interregionale și intraregionale ale părților, protejând în același timp viața sau sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor în conformitate cu Acordul SPS al OMC;
 - (b) abordarea problemelor rezultate din măsurile SPS privind sectoarele și produsele prioritare convenite, acordând atenția necesară integrării regionale;

- (c) stipularea de proceduri și modalități de facilitare a cooperării în materie de SPS;
- (d) asigurarea transparenței în ceea ce privește măsurile SPS aplicabile comerțului dintre părți și în cadrul părților;
- (e) promovarea armonizării la nivel intraregional a măsurilor cu standardele internaționale, în conformitate cu Acordul SPS al OMC, și elaborarea de politici, cadre legislative, de reglementare și instituționale adecvate în statul (statele) partener(e) CAE;
- (f) consolidarea participării efective a statului (statelor) partener(e) CAE în Comisia Codex Alimentarius, Organizația Mondială pentru Sănătatea Animalelor și Convenția internațională pentru protecția plantelor;
- (g) promovarea consultărilor și schimburilor între instituțiile și laboratoarele CAE și ale UE;
- (h) facilitarea dezvoltării de capacități pentru stabilirea și punerea în aplicare a standardelor naționale și regionale în conformitate cu cerințele internaționale pentru a facilita integrarea regională;
- (i) constituirea și consolidarea capacității statului (statele) partener(e) CAE de a pune în aplicare și de a monitoriza măsurile SPS în temeiul prezentului articol; și
- (j) promovarea transferului de tehnologie.

- (3) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
- (a) sprijinirea statului (statelor) partener(e) CAE pentru a se putea conforma măsurilor SPS, inclusiv elaborarea de cadre de reglementare adecvate, politici, aspecte legate de activitatea organismelor internaționale de standardizare relevante, formare, acțiuni de informare, consolidarea capacităților și asistență tehnică;
 - (b) după caz, sprijinirea armonizării măsurilor SPS în statul (statele) partener(e) CAE și înființarea unor comitete de coordonare SPS naționale și promovarea capacității sectoarelor public și privat în materie de control sanitar; printre domeniile prioritare se numără elaborarea și punerea în aplicare a unui program în materie de calitate, formarea, acțiunile de informare, crearea, îmbunătățirea, modernizarea și acreditarea de laboratoare;
 - (c) sprijin privind aspecte legate de activitatea organismelor de standardizare internaționale relevante, această cooperare putând include formarea, activitățile de informare, consolidarea capacităților și asistență tehnică;
 - (d) sprijin în domeniul pescuitului în scopul de a elabora norme regionale armonizate, legislație și standarde pentru produsele pescărești, în vederea promovării comerțului între părți și în regiunea CAE;
 - (e) sprijin în scopul de a promova cooperarea între instituțiile SPS din statul (statele) partener(e) CAE și instituțiile SPS echivalente din UE;

- (f) sprijinirea punerii în aplicare a Acordului SPS, în special pentru consolidarea autorităților competente, a notificării și a punctelor de informare din statul (statele) partener(e) CAE;
- (g) sprijinirea schimbului de informații.

ARTICOLUL 94

Armonizare

- (1) Părțile depun eforturi pentru a realiza o armonizare a normelor și procedurilor lor respective pentru formularea de măsuri SPS proprii, inclusiv în ceea ce privește procedurile de inspecție, de testare și de certificare, în conformitate cu Acordul SPS al OMC.
- (2) După caz, statul (statele) partener(e) CAE vor elabora, cu sprijinul UE, un program și un calendar pentru armonizarea standardelor lor SPS.
- (3) Comitetul înalților funcționari elaborează modalități pentru a asista și a monitoriza acest proces de armonizare în cadrul regiunilor, după caz.

ARTICOLUL 95

Zonarea și compartimentarea

Părțile recunosc, de la caz la caz, zone desemnate care sunt indemne de dăunători sau boli și zone cu o prevalență redusă a dăunătorilor sau bolilor ca locuri de origine potențiale de produse de origine vegetală și animală, ținând seama de articolul 6 din Acordul SPS al OMC.

ARTICOLUL 96

Tratament special și diferențiat și asistență tehnică

- (1) UE este de acord să furnizeze asistență tehnică și un tratament special și diferențiat în conformitate cu articolele 9 și 10 din Acordul SPS al OMC.
- (2) Părțile cooperează pentru a aborda nevoile speciale ale statului (statelor) partener(e) CAE care decurg din punerea în aplicare a dispozițiilor prezentului titlu.
- (3) Părțile convin că următoarele domenii sunt prioritare pentru asistența tehnică:
 - (a) dezvoltarea capacităților tehnice în sectoarele public și privat ale statului (statelor) partener(e) CAE pentru a permite controlul sanitar și fitosanitar, inclusiv acțiunile de formare și de informare în materie de inspecții, certificare, supraveghere și control;

- (b) ameliorarea capacităților tehnice pentru punerea în aplicare și monitorizarea măsurilor SPS, inclusiv promovarea unei utilizări mai mari a standardelor internaționale;
- (c) dezvoltarea capacităților pentru analiza riscurilor, armonizare, conformare, testare, certificare, monitorizarea reziduurilor, trasabilitate și acreditare, inclusiv prin modernizarea sau înființarea de laboratoare sau instalarea de alte echipamente care să ajute statul (statele) partener(e) CAE să respecte standardele internaționale;
- (d) sprijinirea participării statului (statelor) partener(e) CAE la activitatea organismelor internaționale de standardizare relevante;
- (e) dezvoltarea capacității (capacităților) statului (statelor) partener(e) CAE pentru a îi (le) permite o participare efectivă la procesele de notificare.

TITLUL VII

BARIERE TEHNICE ÎN CALEA COMERTULUI

ARTICOLUL 97

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Cooperarea în temeiul prezentului titlu include pregătirea, adoptarea și aplicarea reglementărilor tehnice, a standardelor și a procedurilor de evaluare a conformității, astfel cum sunt definite în Acordul BTC.
- (2) Obiectivele cooperării în temeiul prezentului titlu sunt:
- (a) eliminarea treptată a barierelor tehnice în calea comerțului, pentru a facilita comerțul între părți și între statul (statele) partener(e) CAE;
 - (b) consolidarea integrării regionale între statele partenere CAE prin armonizarea standardelor, a reglementărilor tehnice și a procedurilor de evaluare a conformității aplicate în statele partenere CAE, în conformitate cu Acordul BTC;
 - (c) promovarea utilizării pe scară mai largă a reglementărilor tehnice, a standardelor și a procedurilor de evaluare a conformității internaționale, inclusiv a măsurilor sectoriale specifice;

- (d) dezvoltarea de legături funcționale, întreprinderi comune și activități comune de cercetare și dezvoltare între statul (statele) partener(e) CAE și instituțiile din UE responsabile cu standardizarea, evaluarea conformității și reglementarea;
 - (e) consolidarea accesului la piață pentru produsele originare din statul (statele) partener(e) CAE prin îmbunătățirea siguranței, a calității și a competitivității lor;
 - (f) promovarea utilizării pe scară mai largă a celor mai bune practici internaționale pentru reglementările tehnice, standardele internaționale și procedurile de evaluare a conformității;
 - (g) asigurarea faptului că demersurile de pregătire, adoptare și aplicare a standardelor și a reglementărilor tehnice sunt transparente și că nu creează obstacole inutile în calea comerțului între părți, în conformitate cu dispozițiile Acordului BTC;
 - (h) sprijinirea dezvoltării de cadre de reglementare, politici și reforme adecvate în statul (statele) partener(e) CAE, pentru a respecta practicile acceptate la nivel internațional;
 - (i) asistarea statului (statelor) partener(e) CAE în ceea ce privește punerea în aplicare a Acordului BTC și respectarea cerințelor în materie de BTC ale partenerilor lor comerciali în contextul Acordului BTC.
- (3) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
- (a) sprijin pentru promovarea unei utilizări pe scară mai largă a standardelor internaționale, a reglementărilor tehnice și a evaluării conformității, inclusiv a măsurilor sectoriale specifice pe teritoriile părților;

- (b) sprijin pentru consolidarea capacității (capacităților) în statul (statele) partener(e) CAE în domeniile standardizării, metrologiei, acreditării și procedurilor de evaluare a conformității, inclusiv sprijin pentru modernizarea și crearea de laboratoare și instituții relevante, precum și achiziționarea de echipamente relevante;
- (c) sprijin pentru gestionarea și asigurarea calității în anumite sectoare importante pentru statul (statele) partener(e) CAE;
- (d) sprijin pentru participarea deplină a organismelor de standardizare și a altor organisme de reglementare tehnică din statul (statele) partener(e) CAE la organismele internaționale de standardizare și consolidarea rolului standardelor internaționale ca bază pentru reglementările tehnice;
- (e) sprijin pentru eforturile depuse de organismele de evaluare a conformității din statul (statele) partener(e) CAE pentru a obține acreditare internațională;
- (f) dezvoltarea unor legături funcționale între instituțiile de standardizare, de evaluare a conformității și de certificare ale părților;
- (g) sprijin pentru dezvoltarea unei înțelegeri comune a bunelor practici de reglementare, inclusiv:
 - (i) transparența în elaborarea, adoptarea și aplicarea reglementărilor tehnice, a standardelor și a procedurilor de evaluare a conformității;

- (ii) necesitatea și proporționalitatea măsurilor de reglementare și a procedurilor conexe de evaluare a conformității, care pot include utilizarea declarației de conformitate a furnizorilor;
 - (iii) utilizarea standardelor internaționale ca bază pentru elaborarea reglementărilor tehnice, cu excepția cazului în care aceste standarde internaționale ar fi un mijloc inefficient sau inadecvat de realizare a obiectivelor legitime urmărite;
 - (iv) asigurarea aplicării reglementărilor tehnice și a activităților de supraveghere a pieței; și
 - (v) instituirea unor mecanisme și metode de revizuire a reglementărilor tehnice, a standardelor și a procedurilor de evaluare a conformității;
- (h) identificarea, stabilirea priorităților și acordarea sprijinului pentru dezvoltarea infrastructurii tehnice necesare și transferul de tehnologie, în ceea ce privește metrologia, standardizarea, testarea, certificarea și acreditarea, în vederea sprijinirii reglementărilor tehnice;
- (i) consolidarea cooperării în materie de reglementare și în domeniile tehnic și științific, printre altele, prin schimb de informații, de experiență și de date, în vederea îmbunătățirii calității și a nivelului reglementărilor tehnice relevante și în vederea utilizării eficiente a resurselor de reglementare;
- (j) dezvoltarea compatibilității și a convergenței reglementărilor tehnice respective, a standardelor și a procedurilor de evaluare a conformității;

- (k) promovarea și încurajarea cooperării bilaterale între organizațiile respective ale părților responsabile cu metrologia, standardizarea, testarea, certificarea și acreditarea;
- (l) promovarea cooperării între părți și în cadrul CAE în legătură cu activitatea instituțiilor și organizațiilor internaționale competente, precum și a forurilor care se ocupă de chestiuni legate de BTC.

TITLUL VIII

REGIMUL VAMAL ȘI FACILITAREA COMERȚULUI

ARTICOLUL 98

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Părțile admit și recunosc importanța cooperării vamale și a facilitării comerțului în contextul mediului comercial internațional în evoluție.
- (2) Părțile convin să consolideze cooperarea în scopul de a se asigura că legislația și procedurile relevante, precum și capacitatea administrativă a administrațiilor relevante îndeplinesc obiectivul de promovare a facilitării comerțului.
- (3) Părțile recunosc necesitatea unei capacități administrative adecvate pentru a atinge aceste obiective. Părțile sunt de acord că statul (statele) partener(e) CAE vor avea nevoie de perioade de tranziție și de consolidare a capacităților pentru a aplica în cele mai bune condiții dispozițiile prezentului titlu.

- (4) Obiectivele cooperării în temeiul prezentului titlu sunt:
- (a) facilitarea comerțului între părți;
 - (b) promovarea armonizării legislației și a procedurilor vamale la nivel regional;
 - (c) sprijinirea statului (statelor) partener(e) CAE în vederea consolidării facilitării comerțului;
 - (d) sprijinirea administrațiilor vamale ale statului (statelor) partener(e) CAE în punerea în aplicare a prezentului acord și a altor bune practici internaționale în domeniul vamal;
 - (e) consolidarea cooperării între autoritățile vamale și alte agenții de frontieră conexe ale părților.
- (5) Sub rezerva articolului 75, părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
- (a) schimbul de informații privind legislația vamală și procedurile vamale;
 - (b) elaborarea de inițiative comune în domenii convenite de comun acord;
 - (c) acordarea de sprijin pentru:
 - (i) modernizarea sistemelor și a procedurilor vamale, precum și reducerea timpului de vămuire;

- (ii) simplificarea și armonizarea procedurilor vamale și a formalităților comerciale, inclusiv a celor referitoare la import, export și tranzit;
 - (iii) consolidarea sistemelor regionale de tranzit;
 - (iv) creșterea transparenței în conformitate cu articolul 134;
 - (v) consolidarea capacităților, inclusiv asistență financiară și tehnică pentru statul (statele) partener(e) CAE în acest domeniu; și
 - (vi) orice alt domeniu vamal convenit de către părțile la prezentul acord;
- (d) definirea, în măsura în care este posibil, de poziții comune în cadrul organizațiilor internaționale în domeniul vamal și al facilitării comerțului, cum ar fi OMC, OMV, ONU și UNCTAD;
- (e) promovarea coordonării între toate agențiile conexe, atât pe plan intern, cât și transfrontalier.
- (6) Părțile cooperează în domeniul vamal și în ceea ce privește regulile de origine prin:
- (a) introducerea procedurilor și practicilor care reflectă instrumentele și standardele internaționale aplicabile în domeniul vamal și al facilitării comerțului, inclusiv normele OMC și instrumentele și standardele OMV;
 - (b) punerea în aplicare a activităților care vizează o armonizare mai mare a standardelor vamale și a măsurilor de facilitare a comerțului;

- (c) aplicarea unor tehnici vamale moderne, inclusiv a evaluării riscurilor, a hotărârilor obligatorii, a procedurilor simplificate, a controalelor ulterioare acordării liberului de vamă și a metodelor de audit;
- (d) automatizarea procedurilor vamale și a altor proceduri comerciale, inclusiv schimbul electronic de informații vamale și comerciale;
- (e) formarea funcționarilor vamali și a altor funcționari din sectorul public și privat în domeniul vamal și al facilitării comerțului; și
- (f) în orice alte domenii care ar putea fi identificate de părți.

TITLUL IX

MĂSURI DE AJUSTARE CARE DECURG DIN APE

ARTICOLUL 99

Domeniu de aplicare și obiective

- (1) Părțile recunosc că eliminarea și/sau reducerea substanțială a tarifelor, astfel cum se prevede în prezentul acord, va constitui o provocare pentru statul (statele) partener(e) CAE. Părțile convin că această provocare specifică trebuie abordată prin crearea unui cadru compensatoriu, sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează.

(2) Părțile recunosc, de asemenea, că punerea în aplicare a prezentului acord ar putea duce la eventuale dificultăți, printre altele în domeniul social, economic și de mediu, pentru economia (economiiile) statului (statelor) partener(e) CAE. Părțile convin că dificultățile respective se abordează prin intermediul acțiunilor de cooperare economică și pentru dezvoltare.

(3) Cooperarea în temeiul prezentului titlu vizează remedierea dificultăților reale și potențiale de ajustare care rezultă din punerea în aplicare a prezentului acord.

ARTICOLUL 100

Domenii de cooperare

(1) În ceea ce privește pierderile de venituri legate de reducerea tarifelor, sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează, UE:

- (a) se angajează la un dialog aprofundat privind reformele și măsurile de adaptare fiscală;
- (b) stabilește modalități de cooperare pentru a sprijini reforma fiscală;
- (c) furnizează resurse financiare pentru a acoperi cu titlu tranzitoriu pierderile din veniturile publice, convenite de comun acord, care rezultă din eliminarea și/sau reducerea substanțială a tarifelor vamale.

(2) Pentru a garanta că economia (economiiile) statului (statelor) partener(e) CAE profită din plin de prezentul acord, UE este de acord să colaboreze cu statul (statele) partener(e) CAE pentru a întreprinde activități de cooperare adecvate care vizează:

- (a) îmbunătățirea competitivității sectoarelor de producție în statul (statele) partener(e) CAE;

- (b) îmbunătățirea capacităților productive și profesionale ale forței de muncă din statul (statele) partener(e) CAE, inclusiv formarea lucrătorilor care și-au pierdut locul de muncă din cauza închiderii întreprinderilor și/sau dobândirea de noi competențe pentru noi activități etc;
- (c) sprijinirea măsurilor în favoarea creării unui mediu durabil;
- (d) consolidarea capacităților pentru a crește disciplina macroeconomică;
- (e) atenuarea repercusiunilor posibile care afectează securitatea alimentară și nutrițională, dezvoltarea rurală, securitatea mijloacelor de subzistență și veniturile realizate din export în statul (statele) partener(e) CAE;
- (f) abordarea altor domenii de cooperare posibile legate de dificultățile de punere în aplicare a prezentului acord.

TITLUL X

MOBILIZAREA RESURSELOR

ARTICOLUL 101

Principii și obiective

(1) Recunoscând angajamentul UE de a sprijini punerea în aplicare a prezentului acord și eforturile statului (statelor) partener(e) CAE de a-și finanța nevoile de dezvoltare, părțile convin să colaboreze atât împreună, cât și în mod independent în vederea mobilizării resurselor financiare pentru a sprijini punerea în aplicare a prezentului acord, integrarea regională și strategiile de dezvoltare ale statului (statelor) partener(e) CAE.

(2) Obiectivul mobilizării resurselor comune este de a completa, sprijini și promova, în spirit de interdependență, eforturile depuse de statul (statele) partener(e) CAE în urmărirea unor surse alternative de finanțare pentru a sprijini integrarea regională și strategiile de dezvoltare, în special matricea de dezvoltare a APE din anexa III(a), sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează.

ARTICOLUL 102

Obligații

- (1) Sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează, statul (statele) partener(e) CAE:
 - (a) angajează resurse provenite din mecanismele proprii de finanțare în timp util și în mod previzibil pentru a sprijini integrarea regională și strategiile și proiectele de dezvoltare aferente APE, astfel cum figurează în matricea de dezvoltare a APE;
 - (b) dezvoltă propriile strategii de dezvoltare, cu respectarea dreptului statului (statelor) partener(e) CAE de a determina orientarea și succesiunea strategiilor și priorităților lor de dezvoltare;
 - (c) instituie un fond APE destinat direcționării resurselor aferente APE;
 - (d) încorporează prioritățile matricei de dezvoltare a APE în strategiile regionale și naționale.
- (2) Sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează, statul (statele) partener(e) CAE elaborează norme și reglementări privind gestionarea fondului APE, pentru a asigura transparența, răspunderea și un bun raport costuri/beneficii în utilizarea acestor resurse. Fără a aduce atingere altor contribuții ale partenerilor la fondul APE, direcționarea resurselor UE va fi subordonată unei evaluări pozitive a procedurilor de funcționare a fondului APE de către UE.

(3) Sub rezerva dispozițiilor anexei VI care prevalează, UE angajează resurse în timp util și în mod previzibil, ținând seama în special de constrângerile la nivelul ofertei din statul (statele) partener(e) CAE legate de punerea în aplicare a prezentului acord, inclusiv deficitul de finanțare identificate în matricea de dezvoltare a APE, prin:

(a) bugetul UE;

(b) orice alt instrument care va fi utilizat pentru a pune în aplicare asistența oficială pentru dezvoltare a UE.

(4) Părțile se angajează să acționeze în comun în favoarea mobilizării următoarelor resurse:

(a) fondurile altor donatori (multilaterali sau bilaterali);

(b) granturi, credite concesionale, parteneriate public-privat și facilități specializate;

(c) orice alte resurse disponibile din asistența oficială pentru dezvoltare de la partenerii de dezvoltare.

PARTEA VI

DISPOZIȚII INSTITUȚIONALE

ARTICOLUL 103

Domeniu de aplicare și obiectiv

- (1) Dispozițiile prezentei părți se aplică Consiliului APE, Comitetului înalților funcționari, Comitetului consultativ APE constituit în temeiul articolului 108 (denumit în continuare „Comitetul consultativ APE”) și oricăror alte instituții și comitete care pot fi instituite în temeiul prezentului acord.
- (2) Obiectivul prezentei părți este de a stabili instituțiile care vor facilita realizarea obiectivelor prezentului acord.

ARTICOLUL 104

Consiliul APE

- (1) Se instituie un Consiliu APE de la data intrării în vigoare a prezentului acord.
- (2) Consiliul APE este compus din reprezentanți ai părților la nivel ministerial.

- (3) Consiliul APE își adoptă regulamentul de procedură în termen de șase (6) luni de la data intrării în vigoare a prezentului acord.
- (4) Consiliul APE este prezidat în comun de câte un reprezentant al fiecărei părți, în conformitate cu dispozițiile prevăzute de regulamentul său de procedură.
- (5) Consiliul APE se reunește la intervale regulate care nu depășesc o perioadă de doi (2) ani și, în mod extraordinar, ori de câte ori circumstanțele o impun, cu acordul părților.
- (6) Consiliul APE este responsabil cu:
- (a) funcționarea și punerea în aplicare a prezentului acord și monitorizarea îndeplinirii obiectivelor acestuia;
 - (b) examinarea oricărui aspect major care apare în cadrul prezentului acord, precum și cu orice altă chestiune de interes comun care afectează comerțul dintre părți, fără a aduce atingere drepturilor conferite în temeiul părții VII; și
 - (c) examinarea propunerilor și a recomandărilor formulate de părți în vederea revizuirii și modificării prezentului acord.

ARTICOLUL 105

Competențele Consiliului APE

- (1) Consiliul APE dispune de competența de a lua decizii și poate adopta recomandări formulate de Comitetul înalților funcționari, în scris, de comun acord între părți.
- (2) Deciziile luate sunt obligatorii pentru părți, care iau toate măsurile necesare pentru a le pune în aplicare în conformitate cu normele lor interne.
- (3) Consiliul APE stabilește și adoptă, în termen de șase (6) luni de la data intrării în vigoare a prezentului acord, regulamentul de procedură necesar pentru instituirea unei comisii de arbitraj, astfel cum se prevede la articolele 112 și 113.
- (4) În situațiile în care un stat partener CAE acționează în mod individual, adoptarea unor astfel de decizii de către Consiliul APE necesită acordul statului partener CAE în cauză.

ARTICOLUL 106

Comitetul înalților funcționari

- (1) Se instituie un Comitet al înalților funcționari de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

- (2) Acest comitet este format din secretari permanenți sau secretari principali, după caz, din statul (statele) partener(e) CAE și din reprezentanți ai UE, la nivel de înalți funcționari.
- (3) Sub rezerva oricăror instrucțiuni care pot fi date de Consiliul APE, Comitetul înalților funcționari se reunește cel puțin o dată pe an și poate organiza reuniuni extraordinare ori de câte ori circumstanțele o impun, în orice moment convenit de către părți. Comitetul înalților funcționari se reunește, de asemenea, înaintea reuniunilor Consiliului APE.
- (4) Comitetul este prezidat în comun de către un reprezentant al fiecărei părți.
- (5) Comitetul înalților funcționari este responsabil cu:
- (a) sprijinirea Consiliului APE în executarea atribuțiilor care îi revin;
 - (b) primirea și examinarea rapoartelor comisiilor specializate, ale sesiunilor de lucru, ale grupurilor de lucru sau ale oricăror alte organisme instituite de Comitet în conformitate cu articolul 107 alineatul (1) și coordonarea activităților lor, precum și formularea de recomandări care urmează a fi examinate de către Consiliul APE;
 - (c) prezentarea de rapoarte și recomandări Consiliului APE cu privire la punerea în aplicare a prezentului acord, din proprie inițiativă, la cererea Consiliului APE sau la cererea uneia dintre părți;
 - (d) în domeniul comerțului:
 - (i) supravegherea punerii în aplicare și a aplicării adecvate a dispozițiilor prezentului acord, precum și răspunderea pentru acestea și discutarea și recomandarea domeniilor de cooperare în acest sens;

- (ii) luarea de măsuri în sensul evitării și rezolvării diferendelor care pot apărea cu privire la interpretarea sau aplicarea acordului, în conformitate cu dispozițiile titlului I din partea VII;
 - (iii) asistarea Consiliului APE în exercitarea funcțiilor sale, inclusiv la prezentarea de recomandări pentru deciziile care urmează să fie luate de către Consiliul APE;
 - (iv) monitorizarea evoluției integrării regionale și a relațiilor economice și comerciale între părți;
 - (v) monitorizarea și evaluarea impactului punerii în aplicare a prezentului acord asupra dezvoltării durabile a părților;
 - (vi) discutarea și luarea acțiunilor care pot facilita comerțul, investițiile și oportunitățile de afaceri între părți; și
 - (vii) discutarea oricăror aspecte referitoare la prezentul acord și a oricărui subiect care poate afecta îndeplinirea obiectivelor acestuia;
- (e) în domeniul dezvoltării:
- (i) asistarea Consiliului APE în îndeplinirea funcțiilor sale privind aspectele legate de cooperarea pentru dezvoltare care fac obiectul prezentului acord;
 - (ii) monitorizarea punerii în aplicare a dispozițiilor privind cooperarea prevăzute în prezentul acord și coordonarea acestor acțiuni cu donatorii terți;

- (iii) formularea de recomandări privind cooperarea în domeniul comerțului dintre părți;
- (iv) revizuirea periodică a domeniilor de cooperare stabilite în prezentul acord și formularea de recomandări cu privire la includerea de noi priorități, dacă este cazul; și
- (v) examinarea și discutarea aspectelor de cooperare legate de integrarea regională și punerea în aplicare a prezentului acord.

ARTICOLUL 107

Competențele Comitetului înalților funcționari

- (1) În exercitarea atribuțiilor sale, Comitetul înalților funcționari:
 - (a) înființează, dacă este cazul, comitete specializate, stabilește sesiuni de lucru, înființează grupuri de lucru sau alte organisme care să se ocupe de aspecte care țin de competența Comitetului, le dă instrucțiuni și le supervizează, și stabilește componența acestora, atribuțiile acestora și regulamentul său de procedură, în lipsa unor dispoziții contrare prevăzute în prezentul acord;
 - (b) ia decizii sau adoptă recomandări în cazurile prevăzute de prezentul acord sau atunci când o astfel de competență de executare i-a fost delegată de către Consiliul APE. În cazurile în care o astfel de competență de executare i-a fost delegată Comitetului, acesta ia decizii sau formulează recomandări în conformitate cu condițiile prevăzute la articolul 105; și

- (c) examinează orice aspect din prezentul acord și întreprinde acțiuni corespunzătoare în exercitarea atribuțiilor sale.
- (2) Comitetul organizează sesiuni de lucru specifice pentru executarea atribuțiilor prevăzute la alineatul (1) litera (a).
- (3) Comitetul își adoptă regulamentul de procedură în termen de trei (3) luni de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 108

Comitetul consultativ APE

- (1) Se înființează un Comitet consultativ APE însărcinat cu sprijinirea Comitetului înalților funcționari în promovarea dialogului și a cooperării între reprezentanții sectorului privat, ai organizațiilor societății civile, inclusiv comunitatea academică, și partenerii economici și sociali. Acest dialog și această cooperare înglobează toate aspectele reglementate de prezentul acord pe măsură ce apar în contextul punerii în aplicare a prezentului acord.
- (2) Consiliul APE decide participarea la Comitetul consultativ APE, pe baza recomandărilor formulate de Comitetul înalților funcționari, în vederea asigurării unei largi reprezentări a tuturor părților interesate.

- (3) Comitetul consultativ APE își desfășoară activitățile pe baza unei consultări cu Comitetul înalților funcționari sau din proprie inițiativă și formulează recomandări în atenția Comitetului înalților funcționari. Reprezentanții părților participă la reuniunile Comitetului consultativ APE.
- (4) Comitetul consultativ APE își adoptă regulamentul de procedură în termen de trei (3) luni de la înființarea sa, în acord cu Comitetul înalților funcționari.

PARTEA VII

EVITAREA ȘI SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR

ARTICOLUL 109

Domeniu de aplicare și obiectiv

- (1) Prezenta parte se aplică în cazul oricărui diferend referitor la interpretarea și aplicarea dispozițiilor prezentului acord, în lipsa unor dispoziții contrare.
- (2) Obiectivul prezentei părți este de a evita sau de a soluționa cu bună credință orice diferențe între părți referitoare la interpretarea și aplicarea prezentului acord și, dacă este posibil, de a se ajunge la o soluție de comun acord.

TITLUL I

EVITAREA DIFERENDELOR

ARTICOLUL 110

Consultări

- (1) Părțile inițiază consultări și depun eforturi pentru soluționarea cu bună-credință a oricărui diferend privind interpretarea și aplicarea prezentului acord, în scopul de a se ajunge la o soluție de comun acord.
- (2) O parte solicită consultări celeilalte părți printr-o cerere în scris, o copie fiind transmisă Comitetului înalților funcționari, identificând măsura contestată și dispozițiile din acord cu care partea consideră că măsura nu este în conformitate.
- (3) Cu excepția cazului în care părțile convin altfel, consultările se desfășoară pe teritoriul părții pârâte și au loc în termen de douăzeci (20) de zile de la data primirii cererii. Consultările sunt considerate încheiate în termen de șaizeci (60) de zile de la data primirii cererii de către partea pârâtă, cu excepția cazului în care părțile convin să continue consultările. Toate informațiile comunicate în cursul consultărilor rămân confidențiale.
- (4) Consultările privind aspectele urgente, inclusiv cele privind mărfurile perisabile sau sezoniere se organizează cât mai curând posibil și, în orice caz, în termen de cincisprezece (15) zile de la data primirii cererii și sunt considerate încheiate în termen de treizeci (30) de zile de la data primirii cererii, cu excepția cazului în care părțile convin să continue consultările.

(5) În cazul în care partea căreia îi este adresată cererea de consultări nu răspunde la cererea respectivă în termen de zece (10) zile de la data primirii acesteia sau în cazul în care consultările nu au loc în termenele respective prevăzute la alineatele (3) și (4) din prezentul articol, sau, în cazul în care consultările au fost încheiate fără a se conveni asupra unei soluții reciproc agreeate, oricare dintre părți poate solicita soluționarea diferendului prin arbitraj, în conformitate cu articolul 112.

(6) Părțile pot decide de comun acord să modifice termenele menționate la alineatele (3)-(5), având în vedere dificultățile sau complexitatea cazului cu care se confruntă oricare dintre părți.

ARTICOLUL 111

Mediere

(1) În cazul în care consultările nu duc la o soluție de comun acord, părțile pot conveni să recurgă la un mediator. Problema menționată în cererea pentru consultări constituie obiectul medierii, sub rezerva cazului în care părțile hotărâsc altfel.

(2) Oricare dintre părți poate proceda la arbitraj în temeiul articolului 112 fără a recurge la mediere.

- (3) Cu excepția cazului în care părțile convin asupra unui mediator în termen de cincisprezece (15) zile de la data înțelegerii privind solicitarea unei medieri, președintele Comitetului înalților funcționari sau delegatul acestuia selectează prin tragere la sorți un mediator dintr-un grup de persoane care se află pe lista menționată la articolul 125 și care nu sunt resortisante ale niciuneia dintre părți. Selectarea are loc în termen de douăzeci și cinci (25) de zile de la data depunerii înțelegerii privind solicitarea unei medieri, în prezența unui reprezentant al fiecărei părți. Mediatorul convoacă o reuniune cu părțile nu mai târziu de treizeci (30) de zile după ce a fost selectat. Mediatorul primește opiniile fiecărei părți nu mai târziu de cincisprezece (15) zile înainte de reuniune și comunică un aviz nu mai târziu de patruzeci și cinci (45) de zile după ce a fost selectat.
- (4) Avizul mediatorului poate include o recomandare privind modul de soluționare a diferendului, în conformitate cu dispozițiile prezentului acord. Avizul mediatorului nu are caracter obligatoriu.
- (5) Părțile pot conveni asupra modificării termenelor menționate la alineatul (3). De asemenea, mediatorul poate decide să modifice termenele respective la solicitarea oricăreia dintre părți sau din proprie inițiativă, având în vedere dificultățile cu care se confruntă partea în cauză sau complexitatea cazului.
- (6) Procedurile de mediere, cu precădere toate informațiile comunicate și pozițiile luate de părți pe parcursul procedurilor respective rămân confidențiale.

TITLUL II

SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR

ARTICOLUL 112

Inițierea procedurii de arbitraj

(1) În cazul în care părțile nu reușesc să soluționeze diferendul prin recurgerea la consultări, astfel cum se prevede la articolul 110, partea reclamantă poate trimite o notificare de inițiere a procedurii de instituire a unei comisii de arbitraj, care se instituie în conformitate cu articolul 113.

(2) Notificarea de instituire a unei comisii de arbitraj este adresată în scris părții pârâte și Comitetului înalților funcționari. În notificarea sa, partea reclamantă identifică măsurile specifice contestate și explică în mod clar modul în care astfel de măsuri constituie o încălcare a dispozițiilor prezentului acord.

ARTICOLUL 113

Instituirea comisiei de arbitraj

(1) O comisie de arbitraj este formată din trei arbitri.

- (2) În termen de zece (10) zile de la data prezentării notificării de instituire a unei comisii de arbitraj Comitetului înalților funcționari, părțile se consultă reciproc pentru a ajunge la un acord cu privire la componența comisiei de arbitraj.
- (3) În cazul în care părțile nu reușesc să convină asupra componenței comisiei de arbitraj în termenul prevăzut la alineatul (2) din prezentul articol, fiecare parte va desemna un arbitru din lista arbitrilor stabilită în temeiul articolului 125, în termen de cinci (5) zile. În cazul în care una dintre părți nu își numește arbitrul, la cererea celeilalte părți, arbitrul respectivei părți este ales prin tragere la sorți de către președintele Comitetului înalților funcționari sau de către delegatul președintelui din sublista părții respective stabilită în temeiul articolului 125.
- (4) Cu excepția cazului în care părțile ajung la un acord privind președintele comisiei de arbitraj în termenul stabilit la alineatul (2) din prezentul articol, cei doi arbitri desemnează, la rândul lor, un al treilea arbitru ca președinte al comisiei din lista stabilită în conformitate cu articolul 125, în termen de cinci (5) zile de la numirea acestora, și informează Comitetul înalților funcționari în legătură cu decizia de numire. În cazul în care nu se reușește desemnarea președintelui comisiei, oricare dintre părți poate solicita președintelui Comitetului înalților funcționari sau delegatului președintelui să selecteze prin tragere la sorți președintele comisiei de arbitraj din sublista președinților care figurează pe lista stabilită în conformitate cu articolul 125 în termen de cinci (5) zile.
- (5) Data instituirii comisiei de arbitraj este data la care cei trei arbitri sunt selectați și și-au acceptat numirea în conformitate cu regulamentul de procedură adoptat în temeiul articolului 120.

ARTICOLUL 114

Raportul intermediar al comisiei de arbitraj

- (1) Comisia de arbitraj comunică părților un raport intermediar care include atât secțiunea descriptivă, cât și constatările și concluziile acesteia, de regulă, nu mai târziu de nouăzeci (90) de zile de la data instituirii sale. Atunci când consideră că termenul limită nu poate fi respectat, președintele comisiei de arbitraj trebuie să comunice în scris acest lucru părților și Comitetului înalților funcționari, precizând motivele întârzierii și data la care comisia intenționează să prezinte raportul intermediar. În niciun caz, raportul interimar nu ar trebui prezentat mai târziu de o sută douăzeci (120) de zile de la data instituirii comisiei de arbitraj. Orice parte poate prezenta comentarii în scris comisiei de arbitraj referitoare la aspecte din raportul intermediar al acesteia, în termen de cincisprezece (15) zile de la comunicarea raportului.
- (2) În cazuri de urgență, inclusiv cele care implică bunuri perisabile sau sezoniere, comisia de arbitraj depune toate eforturile pentru a prezenta raportul intermediar în termen de treizeci (30) de zile și, în orice caz, nu mai târziu de patruzeci și cinci (45) de zile de la data instituirii sale. Orice parte poate depune la comisia de arbitraj o cerere scrisă de reexaminare a unor aspecte precise ale raportului intermediar, în termen de șapte (7) zile de la transmiterea acestuia.
- (3) După analizarea tuturor observațiilor formulate în scris de părți cu privire la raportul intermediar, comisia de arbitraj își poate modifica raportul și poate efectua orice examinare suplimentară pe care o consideră adecvată. Hotărârea finală a comisiei de arbitraj cuprinde o analiză a argumentelor prezentate în etapa intermediară de reexaminare și răspunde clar întrebărilor și observațiilor formulate de părți.

ARTICOLUL 115

Hotărârea comisiei de arbitraj

(1) Comisia de arbitraj notifică hotărârea sa părților și Comitetului înalților funcționari în termen de o sută douăzeci (120) de zile de la data instituirii sale.

În pofida literei (a), atunci când consideră că termenul limită respectiv nu poate fi respectat, președintele comisiei de arbitraj comunică în scris acest lucru părților și Comitetului înalților funcționari, precizând motivele întârzierii și data la care comisia intenționează să pronunțe hotărârea. În niciun caz hotărârea nu este pronunțată mai târziu de o sută cincizeci (150) de zile de la data instituirii comisiei de arbitraj.

(2) În cazuri de urgență, inclusiv în cele care privesc bunuri perisabile și sezoniere, comisia de arbitraj:

- (a) notifică hotărârea sa în termen de șaizeci (60) de zile de la data instituirii sale;
 - (b) poate pronunța o hotărâre preliminară, cât mai curând posibil și, în orice caz, în termen de șapte (7) zile de la instituirea sa, în care precizează dacă consideră cazul ca fiind urgent.
- (3) Hotărârea comisiei de arbitraj include recomandări privind modul în care partea pârâtă ar putea să își asigure punerea în conformitate.

(4) În pofida alineatelor (6)-(10) cu privire la termenul rezonabil, partea pârâtă ia orice măsură necesară pentru a se conforma imediat și cu bună credință hotărârii comisiei de arbitraj.

(5) Dacă nu este posibilă conformarea imediată, părțile depun eforturi pentru a conveni asupra perioadei de timp necesare pentru a se conforma hotărârii. În acest caz, în termen de maximum douăzeci și una (21) de zile de la notificarea hotărârii comisiei de arbitraj părților, partea pârâtă notifică părții reclamante și Comitetului înalților funcționari termenul pe care îl solicită pentru conformare.

(6) În cazul în care există un dezacord între părți cu privire la termenul rezonabil de punere în conformitate cu hotărârea comisiei de arbitraj, partea reclamantă poate solicita comisiei de arbitraj, în scris, în termen de paisprezece (14) zile de la notificarea efectuată în temeiul alineatului (1), să stabilească durata termenului rezonabil. O astfel de cerere este notificată în același timp părții pârâte și Comitetului înalților funcționari. Comisia de arbitraj comunică părților și Comitetului înalților funcționari hotărârea sa în termen de douăzeci și una (21) de zile de la data depunerii cererii.

(7) În cazul în care comisia inițială de arbitraj sau unii dintre membrii săi nu pot să se întrunească din nou, se aplică procedurile prevăzute la articolul 113. Termenul pentru notificarea hotărârii este de treizeci și cinci (35) de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (6) din prezentul articol.

(8) În ceea ce privește stabilirea duratei termenului rezonabil, comisia de arbitraj ia în considerare timpul necesar în mod normal părții pârâte să adopte măsuri legislative sau administrative comparabile cu cele identificate de partea pârâtă ca fiind necesare pentru asigurarea conformității și, în special, comisia ia în considerare dificultățile cu care se poate (pot) confrunta statul (statele) partener(e) CAE din cauza lipsei de capacitate necesare.

(9) Termenul rezonabil poate fi prelungit prin acordul părților.

ARTICOLUL 116

Reexaminarea măsurilor adoptate pentru respectarea hotărârii comisiei de arbitraj

(1) Partea pârâtă notifică părții reclamante și Comitetului înalților funcționari, înainte de sfârșitul termenului rezonabil, orice măsură pe care a adoptat-o pentru a respecta hotărârea comisiei de arbitraj.

(2) În cazul în care, la expirarea termenului rezonabil, partea pârâtă nu a respectat alineatul (1) din prezentul articol, partea reclamantă poate lua, în urma notificării părții pârâte și a Comitetului înalților funcționari, măsuri adecvate în conformitate cu articolul 118 alineatul (2).

(3) În cazul în care există un dezacord între părți cu privire la respectarea sau nu de către partea pârâtă a dispozițiilor prezentului acord, oricare dintre părți poate solicita în scris comisiei de arbitraj să ia o hotărâre în această privință. Cererea identifică măsura specifică în discuție și explică în mod clar modul în care măsura respectivă este incompatibilă sau compatibilă cu dispozițiile acordului și cu hotărârea comisiei de arbitraj.

(4) Comisia de arbitraj depune eforturi să își notifice hotărârea în termen de patruzeci și cinci (45) de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (3). În cazuri de urgență, inclusiv în cele care privesc bunuri perisabile și sezoniere, comisia de arbitraj notifică hotărârea în termen de treizeci (30) de zile de la data depunerii cererii.

(5) În cazul în care comisia de arbitraj inițială sau unii dintre membrii acesteia nu pot să se întrunească din nou în termen de cincisprezece (15) zile, se aplică procedurile prevăzute la articolul 113. În astfel de cazuri, termenul pentru notificarea hotărârii este de optzeci (80) de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (3) delă prezentul articol.

ARTICOLUL 117

Măsuri temporare în caz de neconformitate

(1) În cazul în care partea pârâtă nu notifică nicio măsură adoptată pentru respectarea hotărârii comisiei de arbitraj înainte de expirarea termenului rezonabil sau în cazul în care comisia de arbitraj hotărăște că măsura notificată în temeiul articolului 116 alineatul (1) nu este compatibilă cu obligațiile care revin părții pârâte în temeiul dispozițiilor prezentului acord, partea reclamantă are dreptul, după notificarea părții pârâte, să adopte măsuri adecvate.

(2) Atunci când adoptă astfel de măsuri, partea reclamantă depune eforturi pentru a selecta măsuri care afectează în cea mai redusă măsură obiectivele prezentului acord și ia în considerare impactul acestora asupra economiei părții pârâte. În plus, în cazul în care UE a obținut dreptul de a adopta astfel de măsuri, aceasta selecționează măsurile care sunt destinate cu precădere să asigure punerea în conformitate a statului partener CAE despre ale cărui măsuri se consideră că încalcă prezentul acord.

(3) În orice moment după expirarea termenului rezonabil, partea reclamantă poate cere părții pârâte să prezinte o ofertă de compensare temporară, iar partea pârâtă trebuie să prezinte o astfel de ofertă.

(4) Compensarea sau măsurile de retorsiune sunt temporare și se aplică numai până în momentul retragerii sau modificării oricărei măsuri considerate ca încălcând dispozițiile prezentului acord, astfel încât să se asigure punerea în conformitate a acestora cu dispozițiile respective sau până în momentul în care părțile au convenit să soluționeze diferendul.

ARTICOLUL 118

Reexaminarea măsurilor adoptate pentru punerea în conformitate după adoptarea măsurilor adecvate

(1) Partea pârâtă notifică celeilalte părți și Comitetului înalților funcționari orice măsură adoptată pentru a se conforma hotărârii comisiei de arbitraj și cererea sa ca partea reclamantă să înceteze aplicarea măsurilor adecvate.

(2) În cazul în care părțile nu ajung la un acord privind compatibilitatea măsurii notificate cu dispozițiile prezentului acord în termen de treizeci (30) de zile de la data depunerii notificării, partea reclamantă cere în scris comisiei de arbitraj să hotărască în această privință. Această cerere este notificată părții pârâte și Comitetului înalților funcționari. Comisia de arbitraj notifică părților și Comitetului înalților funcționari hotărârea sa, în termen de patruzeci și cinci (45) de zile de la data depunerii cererii.

(3) În cazul în care comisia de arbitraj hotărăște că măsurile adoptate pentru a asigura punerea în conformitate nu respectă dispozițiile prezentului acord, comisia de arbitraj hotărăște dacă partea reclamantă poate continua să aplice măsuri adecvate. În cazul în care comisia de arbitraj hotărăște că măsurile adoptate pentru a asigura punerea în conformitate respectă dispozițiile prezentului acord, aplicarea măsurilor adecvate încetează imediat după data hotărârii.

(4) În cazul în care comisia inițială de arbitraj sau unii dintre membrii săi nu pot să se întrunească din nou, se aplică procedurile prevăzute la articolul 113. Termenul pentru notificarea hotărârii este de șaizeci (60) de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (2) din prezentul articol.

TITLUL III

DISPOZIȚII COMUNE

ARTICOLUL 119

Soluții de comun acord

Părțile pot ajunge, în orice moment, la o soluție de comun acord într-un diferend în temeiul prezentei părți și notifică acest lucru Comitetului înalților funcționari. În cazul în care soluția necesită aprobare în temeiul procedurilor naționale relevante ale uneia dintre părți, notificarea face trimitere la respectiva cerință și procedurile se suspendă. În cazul în care o astfel de aprobare nu este necesară sau la notificarea finalizării unor astfel de proceduri naționale, procedurile se încheie.

ARTICOLUL 120

Regulamentul de procedură

Procedurile de soluționare a diferendelor sunt reglementate prin regulamentul de procedură care urmează să fie adoptat de către Consiliul APE în termen de șase (6) luni de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 121

Informații și consiliere tehnică

La cererea unei părți sau din proprie inițiativă, comisia de arbitraj poate obține informații pentru procedura sa din orice sursă pe care o consideră potrivită, inclusiv de la părțile implicate în diferend. Comisia de arbitraj are, de asemenea, dreptul să solicite opinia experților relevanți, după caz. Persoanele fizice sau juridice interesate, stabilite pe teritoriul părților și al altor părți terțe, sunt autorizate să transmită comisiei de arbitraj observații cu titlul de *amicus curiae*, în conformitate cu regulamentul de procedură adoptat în temeiul articolului 120. Orice informații obținute în acest fel trebuie comunicate părților, acestea putând prezenta observații cu privire la acestea.

ARTICOLUL 122

Regimul lingvistic al observațiilor

- (1) Opiniile scrise și orale ale părților se formulează în oricare dintre limbile oficiale ale părților respective.
- (2) Părțile depun eforturi să convină asupra unei limbi de lucru comune pentru orice proceduri specifice în temeiul prezentei părți. În cazul în care părțile respective nu reușesc să ajungă la un acord cu privire la o limbă de lucru comună, fiecare parte asigură, suportând costurile aferente, traducerea opiniilor scrise și interpretarea pe parcursul audierilor, în limba aleasă de partea pârâtă, cu excepția situației în care limba respectivă este o limbă oficială a părții pârâte¹.

ARTICOLUL 123

Norme de interpretare

- (1) Comisiile de arbitraj interpretează dispozițiile prezentului acord în conformitate cu normele obișnuite de interpretare a dreptului internațional public, inclusiv în conformitate cu normele stabilite în Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor semnat la Viena la 23 mai 1969.
- (2) Interpretările și hotărârile comisiei de arbitraj nu pot extinde sau restrânge drepturile și obligațiile prevăzute în prezentul acord.

¹ În sensul prezentului articol, limbile oficiale sunt cele enumerate la articolul 146.

ARTICOLUL 124

Procedura aplicabilă hotărârilor comisiei de arbitraj

- (1) Comisia de arbitraj depune toate eforturile pentru a lua orice decizie prin consens. În cazul în care nu se poate adopta o decizie prin consens, se decide asupra chestiunii în cauză prin vot majoritar.
- (2) Orice hotărâre a comisiei de arbitraj prezintă constatările efective, aplicabilitatea dispozițiilor relevante ale prezentului acord și justificarea oricăreia dintre constatările, recomandările sau concluziile sale. Comitetul înalților funcționari pune hotărârile comisiei de arbitraj la dispoziția publicului.
- (3) Hotărârile comisiei de arbitraj sunt finale și obligatorii pentru părți.

ARTICOLUL 125

Lista arbitrilor

- (1) Comitetul înalților funcționari stabilește, în termen de cel mult șase (6) luni de la data intrării în vigoare a prezentului acord, o listă cu cel puțin cincisprezece (15) persoane care doresc și sunt în măsură să fie arbitri. Lista se compune din trei subliste: pentru fiecare parte, o sublistă de persoane care să exercite funcția de arbitri și o sublistă de persoane care nu sunt resortisanți ai niciuneia dintre părți, și care sunt dispuși să își asume funcția de președinte al comisiei de arbitraj. Fiecare sublistă cuprinde cel puțin cinci (5) persoane. Comitetul înalților funcționari se asigură că lista este menținută permanent la acest nivel, în conformitate cu regulamentul de procedură adoptat în temeiul articolului 120.

(2) În cazul în care nu a fost întocmită nicio sublistă sau sublistele nu conțin suficiente nume de persoane fizice la data prezentării notificării în temeiul articolului 113 alineatul (2), arbitrii sunt trași la sorți dintre persoanele care au fost propuse în mod oficial pentru sublista respectivă de către una dintre părți sau de către ambele părți. În cazul în care o singură parte a propus nume, cei trei arbitri sunt trași la sorți dintre persoanele care au fost propuse.

(3) În cazul în care nu există o astfel de listă de arbitri stabilită în temeiul alineatului (1) și nici nume de arbitri propuși în temeiul alineatului (2), partea care inițiază procedura de arbitraj solicită secretarului general al Curții Permanente de Arbitraj să acționeze în calitate de autoritate împuternicită să facă numiri.

(4) Arbitrii trebuie să aibă cunoștințe specializate și experiență în domeniul dreptului și al comerțului internațional. Aceștia trebuie să fie independenți, să își exercite funcțiile în nume propriu, să nu accepte instrucțiuni din partea vreunei organizații sau vreunui guvern și nici să nu aibă legătură cu guvernul vreuneia dintre părți și trebuie să respecte Codul de conduită anexat la regulamentul de procedură care urmează să fie adoptat în temeiul articolului 120.

ARTICOLUL 126

Relațiile cu Organul de soluționare a litigiilor al OMC

(1) Comisiile de arbitraj constituite în temeiul prezentului acord nu se pronunță asupra litigiilor legate de drepturile sau obligațiile fiecărei părți care decurg din Acordurile OMC.

(2) Recurgerea la dispozițiile prezentului acord privind soluționarea diferendelor nu aduce atingere niciunei acțiuni din cadrul OMC și nici acțiunii de soluționare a litigiilor. Cu toate acestea, atunci când o parte a inițiat, în legătură cu o anumită măsură, o procedură de soluționare a litigiilor, în temeiul prezentului titlu sau al Acordului OMC, ea nu va iniția o procedură de soluționare a litigiilor cu privire la aceeași măsură înaintea celui alt for decât după încheierea primei proceduri. În plus, o parte nu poate solicita reparații pentru încălcarea unei obligații identice, prevăzute atât de prezentul acord, cât și de Acordul OMC, înaintea ambelor foruri. În acest caz, odată ce a fost inițiată procedura de soluționare a litigiilor, o parte nu poate introduce o cerere în vederea obținerii de despăgubiri pentru încălcarea obligației identice prevăzute de celălalt acord înaintea celui alt for decât în cazul în care, din motive procedurale sau jurisdicționale, forul ales nu ajunge la nicio concluzie în ceea ce privește cererea pentru obținerea de despăgubiri privind obligația respectivă.

(3) O parte poate institui o procedură de soluționare a litigiilor în legătură cu o anumită măsură, fie în temeiul prezentei părți, fie în temeiul Acordului OMC, după cum urmează:

- (a) procedurile de soluționare a diferendelor prevăzute de prezenta parte se consideră a fi inițiate din momentul în care una dintre părți formulează o cerere de instituire a unei comisii de arbitraj în conformitate cu articolul 112 și se consideră încheiate atunci când comisia de arbitraj notifică hotărârea sa părților și Comitetului înalților funcționari în conformitate cu articolul 115 sau când s-a ajuns la o soluție convenită de comun acord în conformitate cu articolul 119;
- (b) procedurile de soluționare a litigiilor prevăzute de Acordul OMC se consideră a fi inițiate din momentul în care una dintre părți formulează o cerere de instituire a unei comisii, în conformitate cu articolul 6 din MSL și se consideră a fi încheiate atunci când Organul de soluționare a litigiilor al OMC adoptă raportul grupului special de soluționare a litigiilor al OMC sau, după caz, raportul organului de apel, în conformitate cu articolul 16 și cu articolul 17 alineatul (14) din MSL.

(4) Nicio dispoziție din prezentul acord nu împiedică o parte să pună în aplicare suspendarea obligațiilor sale autorizate de Organul de soluționare a litigiilor al OMC. Acordul OMC nu poate împiedica o parte să-și suspende obligațiile în temeiul prezentului acord.

ARTICOLUL 127

Termene

(1) Toate termenele prevăzute în prezenta parte, inclusiv termenele în care comisiile de arbitraj trebuie să își notifice hotărârile, se calculează în zile calendaristice începând din ziua următoare acțiunii sau faptei la care se referă.

(2) Orice termene menționate în prezenta parte pot fi prelungite prin acordul comun al părților.

PARTEA VIII

EXCEPȚII GENERALE

ARTICOLUL 128

Clauza privind excepțiile generale

Sub rezerva cerinței conform căreia măsurile de acest tip nu sunt puse în aplicare într-un mod care ar constitui un mijloc de discriminare arbitrară sau nejustificată între părți atunci când există condiții similare sau o restricție disimulată privind comerțul internațional, nicio dispoziție a prezentului acord nu se interpretează ca împiedicând UE sau statul (statele) partener(e) CAE să adopte sau să aplice măsuri:

- (a) necesare pentru protejarea securității și moralității publice sau pentru menținerea ordinii publice;
- (b) necesare pentru protecția vieții sau a sănătății oamenilor, a animalelor sau a plantelor;
- (c) legate de importul sau exportul de aur sau argint;
- (d) necesare pentru a asigura respectarea actelor cu putere de lege și a normelor administrative care nu sunt incompatibile cu dispozițiile prezentului acord, inclusiv a celor legate de asigurarea respectării normelor vamale, de menținerea în vigoare a monopolurilor care funcționează în temeiul articolului II alineatul (4) și al articolului XVII din GATT, de protecția brevetelor, a mărcilor și a drepturilor de autor, precum și de prevenirea practicilor de natură să inducă în eroare;

- (e) legate de produsele realizate în penitenciare;
- (f) impuse pentru protecția patrimoniului național de valoare artistică, istorică sau arheologică;
- (g) referitoare la conservarea resurselor naturale epuizabile, în cazul în care aceste măsuri sunt aplicate în coroborare cu restricțiile asupra producției sau consumului intern;
- (h) adoptate în conformitate cu obligațiile asumate în cadrul oricărui acord interguvernamental privind mărfurile care se conformează criteriilor prezentate părților contractante la GATT și care nu sunt dezaprobatе de acestea sau care este el însuși prezentat părților și nu este dezaprobat de acestea¹;
- (i) care implică restricții asupra exporturilor de materii prime de pe piața internă, necesare pentru asigurarea de cantități esențiale de astfel de materii pentru o industrie națională de prelucrare, pe parcursul unor perioade în care prețul intern al acestor materii prime este menținut sub nivelul prețului mondial în cadrul unui plan guvernamental de stabilizare; totuși, aceste măsuri nu trebuie să aibă ca efect creșterea exporturilor sau a protecției acordate industriei naționale și nu trebuie să deroge de la dispozițiile prezentului acord referitoare la nediscriminare;
- (j) esențiale pentru achiziționarea sau distribuirea de produse pentru care există o penurie generală sau locală, cu condiția ca măsurile de acest tip să respecte principiul conform căruia UE sau statul (statele) partener(e) CAE au dreptul la o parte echitabilă din oferta internațională de astfel de produse și ca orice astfel de măsuri care nu sunt conforme cu alte dispoziții din prezentul acord să fie înlăturate de îndată ce condițiile care le generează au încetat să mai existe.

¹ Excepția prevăzută la prezenta literă se extinde la orice acord privind mărfurile care se conformează principiilor aprobate de Consiliul Economic și Social al GATT prin Hotărârea nr. 30 (IV) din 28 martie 1947.

ARTICOLUL 129

Excepții privind securitatea

- (1) Nicio dispoziție a prezentului acord nu se interpretează astfel încât:
 - (a) să impună UE sau statului (statelor) partener(e) CAE să furnizeze orice informație a cărei divulgare o consideră contrară intereselor sale fundamentale în domeniul securității sau
 - (b) să împiedice UE sau statul (statele) partener(e) CAE să întreprindă vreo acțiune pe care o consideră necesară pentru protejarea intereselor sale fundamentale în domeniul securității:
 - (i) privind materialele fisionabile sau materialele din care sunt obținute acestea;
 - (ii) privind traficul cu arme, muniții și material de război, precum și traficul cu alte articole și materiale destinate direct sau indirect aprovizionării unităților militare;
 - (iii) privind achizițiile publice indispensabile pentru securitatea națională sau pentru apărarea națională;
 - (iv) întreprinsă pe timp de război sau în alte situații de urgență în relațiile internaționale; sau

- (c) să împiedice UE sau statul (statele) partener(e) CAE să întreprindă acțiuni în vederea îndeplinirii obligațiilor care le revin în temeiul Cartei Organizației Națiunilor Unite semnată la San Francisco la 26 iunie 1945 în ceea ce privește menținerea păcii și securității internaționale.
- (2) Comitetul înalților funcționari este informat cât mai complet posibil cu privire la măsurile luate în temeiul alineatului (1) literele (b) și (c) și cu privire la încetarea acestora.

ARTICOLUL 130

Fiscalitate

- (1) Nicio dispoziție a prezentului acord sau a aranjamentelor adoptate în temeiul prezentului acord nu poate fi interpretată în așa fel încât să împiedice o parte să opereze, pentru aplicarea dispozițiilor pertinente din legislația sa fiscală, o distincție între contribuabilii care nu se află într-o situație identică, în special în ceea ce privește locul lor de reședință sau locul în care este investit capitalul lor.
- (2) Nicio dispoziție a prezentului acord sau a măsurilor adoptate în temeiul prezentului acord nu poate fi interpretată ca împiedicând adoptarea sau aplicarea vreunei măsuri destinate să prevină eludarea sau evaziunea fiscală conform dispozițiilor fiscale ale acordurilor privind evitarea dublei impozitări sau conform dispozițiilor altor măsuri fiscale sau legislației fiscale naționale.
- (3) Nicio dispoziție a prezentului acord nu va afecta drepturile și obligațiile părților prevăzute de orice convenție în domeniul fiscal. În cazul existenței unei neconcordanțe între prezentul acord și orice astfel de convenție, aceasta din urmă prevalează în ceea ce privește neconcordanța.

PARTEA IX

DISPOZIȚII GENERALE ȘI FINALE

ARTICOLUL 131

Dificultăți legate de balanța de plăți

- (1) În cazul în care una dintre părți se confruntă cu dificultăți grave privind balanța de plăți sau situația finanțelor externe sau este amenințată de producerea acestora, ea poate adopta sau menține măsuri restrictive cu privire la comerțul cu mărfuri.
- (2) Părțile depun eforturi să evite aplicarea măsurilor restrictive menționate la alineatul (1).
- (3) Orice măsură restrictivă adoptată sau menținută în temeiul prezentului articol este nediscriminatorie, are o durată limitată și nu depășește ceea ce este necesar de întreprins pentru a îndrepta balanța de plăți și situația finanțelor externe. Măsurile sunt conforme cu condițiile stabilite în acordurile OMC și cu articolele din Acordul privind Fondul Monetar Internațional (FMI), dacă este cazul.
- (4) O parte care menține sau care adoptă măsuri restrictive sau modificări ale acestora le notifică prompt celeilalte părți și Consiliului APE și prezintă, cât mai curând posibil, un calendar de eliminare a acestora.

(5) Se organizează cu promptitudine consultări în cadrul Consiliului APE, iar aceste consultări evaluează situația balanței de plăți a părții în cauză și restricțiile adoptate sau menținute în temeiul prezentului articol, luând în considerare, printre altele, factori precum:

- (a) natura și amploarea dificultăților privind balanța de plăți și situația financiară externă;
- (b) mediul economic și comercial extern;
- (c) măsuri corective alternative care pot fi disponibile.

(6) Consultările examinează conformitatea oricăror măsuri restrictive cu alineatele (3) și (4). Toate constatările privind datele statistice și de altă natură prezentate de FMI referitoare la schimburi valutare, rezerve monetare și balanța de plăți se acceptă, iar concluziile se bazează pe evaluarea de către FMI a situației balanței de plăți și a situației financiare externe a părții în cauză care adoptă sau menține măsura.

ARTICOLUL 132

Definirea părților și îndeplinirea obligațiilor

(1) Părțile contractante la prezentul acord sunt Republica Kenya și orice altă parte contractantă la Tratatul de instituire a Comunității Africii de Est care aderă la prezentul acord în conformitate cu articolul 144 din prezentul acord, denumită (denumite) în continuare „stat(e) partener(e) CAE”, pe de o parte, și Uniunea Europeană, denumită în continuare „UE”, pe de altă parte.

- (2) În sensul prezentului acord, termenul „parte” se referă la statul (statele) partener(e) CAE sau la UE, după cum este cazul. Termenul „părți” se referă la statul (statele) partener(e) CAE și la UE.
- (3) Statul (statele) partener(e) CAE poate (pot) împuternici pe unul dintre reprezentanții săi (lor) să acționeze în numele său (lor) cu privire la toate aspectele reglementate de prezentul acord.
- (4) Părțile adoptă orice măsuri generale sau specifice necesare în vederea îndeplinirii obligațiilor care le revin în temeiul prezentului acord și se asigură că respectă obiectivele stabilite în prezentul acord.

ARTICOLUL 133

Puncte de contact

- (1) În scopul facilitării comunicării privind aplicarea eficientă a prezentului acord, fiecare parte desemnează un punct de contact pentru schimbul de informații de la data intrării în vigoare a prezentului acord. Desemnarea punctelor de contact pentru schimbul de informații nu aduce atingere desemnării specifice a autorităților competente în temeiul dispozițiilor specifice ale prezentului acord.
- (2) La solicitarea punctelor de contact pentru schimbul de informații, fiecare parte indică biroul sau funcționarul responsabil cu orice aspect legat de punerea în aplicare a prezentului acord și furnizează sprijinul necesar pentru facilitarea comunicării cu partea solicitantă.

(3) În măsura în care este posibil din punct de vedere juridic, fiecare parte furnizează, după caz, informații la cererea celeilalte părți și răspunde fără întârziere la orice întrebare a celeilalte părți privind o măsură existentă sau propusă care ar putea afecta comerțul dintre părți.

ARTICOLUL 134

Transparență și confidențialitate

(1) Fiecare parte se asigură că orice acte cu putere de lege, norme administrative, proceduri și hotărâri administrative general aplicabile, precum și orice angajamente internaționale privind orice aspect comercial vizat de prezentul acord sunt de îndată publicate sau puse la dispoziția publicului și sunt comunicate celeilalte părți.

(2) Fără a aduce atingere dispozițiilor specifice privind transparența din prezentul acord, se consideră că informațiile menționate la prezentul articol au fost furnizate atunci când informațiile au fost puse la dispoziția guvernului (guvernelor) statului (statelor) partener(e) CAE și Comisiei Europene sau OMC ori publicate pe site-urile internet oficiale ale părților și sunt accesibile publicului în mod gratuit.

(3) Nicio dispoziție a prezentului acord nu obligă vreo parte să furnizeze informații confidențiale a căror divulgare ar împiedica aplicarea legii, ar fi contrară interesului public în alt mod sau ar aduce atingere intereselor comerciale legitime ale anumitor întreprinderi publice sau private, exceptând cazul în care poate fi necesar ca informațiile să fie divulgate în contextul unei proceduri de soluționare a diferendelor în temeiul părții VII. În cazul în care o comisie instituită în temeiul articolului 113 consideră necesară o astfel de divulgare de informații, aceasta se asigură de protejarea deplină a confidențialității.

ARTICOLUL 135

Regiuni ultraperiferice ale Uniunii Europene

- (1) Având în vedere apropierea geografică dintre anumite regiuni ultraperiferice ale UE și statul (statele) partener(e) CAE și în scopul întăririi legăturilor economice și sociale dintre regiunile respective și statul (statele) partener(e) CAE, părțile depun eforturi pentru a facilita cooperarea, în toate domeniile vizate de prezentul acord, între respectivele regiuni ultraperiferice ale UE și statul (statele) partener(e) CAE.
- (2) De asemenea, obiectivele enunțate la alineatul (1) sunt urmărite, atunci când este posibil, prin încurajarea participării comune a statului (statelor) partener(e) CAE și a respectivelor regiuni ultraperiferice ale UE la programe-cadru și la programe specifice ale UE în domenii vizate de prezentul acord.
- (3) UE depune eforturi pentru a asigura coordonarea dintre diferitele instrumente financiare ale politicilor de coeziune și de dezvoltare ale UE, în vederea încurajării cooperării între statul (statele) partener(e) CAE și respectivele regiunile ultraperiferice ale UE în domeniile care fac obiectul prezentului acord.
- (4) Nicio dispoziție a prezentului acord nu împiedică UE să aplice măsurile existente destinate remedierii situației economice și sociale structurale a regiunilor sale ultraperiferice, în temeiul articolului 349 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

ARTICOLUL 136

Raportul cu alte acorduri

- (1) Cu excepția dispozițiilor privind cooperarea pentru dezvoltare prevăzute în titlul II din partea 3 a Acordului de la Cotonou sau a dispozițiilor corespunzătoare din acordul care îi va succeda, în cazul existenței unei neconcordanțe între dispozițiile prezentului acord și dispozițiile titlului II din partea 3 a Acordului de la Cotonou sau dispozițiile corespunzătoare din acordul care îi va succeda, dispozițiile prezentului acord prevalează.
- (2) În cazul existenței unei neconcordanțe între dispozițiile părții V din prezentul acord și Acordul de la Cotonou sau acordul care îi va succeda, prevalează dispozițiile Acordului de la Cotonou sau dispozițiile corespunzătoare din acordul care îi va succeda.
- (3) Nicio dispoziție a prezentului acord nu se interpretează astfel încât să împiedice adoptarea de către oricare dintre părți a măsurilor corespunzătoare compatibile cu prezentul acord și în temeiul Acordului de la Cotonou sau a dispozițiilor corespunzătoare din acordul care îi va succeda.

ARTICOLUL 137

Raportul cu Acordurile OMC

Părțile convin că nicio dispoziție a prezentului acord nu le impune să acționeze într-un mod incompatibil cu acordurile OMC.

ARTICOLUL 138

Notificări

Notificările prevăzute în temeiul prezentului acord se efectuează în scris și se transmit guvernului (guvernelor) statului (statelor) partener(e) CAE sau Comisiei Europene, după caz.

ARTICOLUL 139

Data intrării în vigoare

- (1) Prezentul acord se semnează și se ratifică sau se aprobă în conformitate cu normele și procedurile constituționale sau interne aplicabile ale părților respective.
- (2) Prezentul acord intră în vigoare în prima zi a celei de a doua luni care urmează datei la care părțile și-au notificat reciproc finalizarea procedurilor juridice interne menționate la alineatul (1).
- (3) Notificările privind intrarea în vigoare a prezentului acord se transmit, în cazul statului (statelor) partener(e) CAE, depozitarilor relevanți ai prezentului acord din statul (statele) partener(e) CAE și, în cazul UE, Secretarului General al Consiliului Uniunii Europene, care sunt depozitari comuni ai prezentului acord. Fiecare depozitar notifică celuilalt depozitar primirea ultimului instrument de ratificare, ceea ce indică finalizarea procedurilor lor juridice interne necesare pentru intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 140

Denunțare

- (1) Fiecare stat partener CAE sau UE poate notifica în scris celeilalte părți intenția sa de denunțare a prezentului acord.
- (2) Denunțarea produce efecte la un an de la notificarea celeilalte părți.

ARTICOLUL 141

Aplicarea teritorială

Prezentul acord se aplică, pe de o parte, teritoriilor în care se aplică Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și, pe de altă parte, teritoriilor statului (statelor) partener(e) CAE. Trimiterile din prezentul acord la termenul „teritoriu” se interpretează în acest sens.

ARTICOLUL 142

Clauza de revizuire

- (1) Prezentul acord se revizuieste o data la cinci (5) ani dupa intrarea sa in vigoare.
- (2) In ceea ce priveste punerea in aplicare a prezentului acord, o parte poate formula sugestii care sa vizeze ajustarea cooperării in domeniul comerțului, luand in considerare experienta acumulata pe parcursul punerii in aplicare a prezentului acord.
- (3) In pofida alineatului (1), partile convin ca prezentul acord poate fi revizuit avand in vedere expirarea Acordului de la Cotonou sau a acordului care ii va succeda.

ARTICOLUL 143

Clauza de modificare

- (1) Partile pot conveni in scris sa modifice prezentul acord. O parte poate prezenta spre examinare Consiliului APE propuneri de modificare a prezentului acord. Cealalta parte poate prezenta observatii privind propunerile de modificare in termen de nouăzeci (90) de zile de la data primirii propunerii.

(2) În cazul în care Consiliul APE adoptă modificări la prezentul acord, aceste modificări sunt supuse spre ratificare, acceptare sau aprobare de către părți, în conformitate cu cerințele constituționale sau de drept intern ale acestora.

(3) Orice modificare intră în vigoare după ce părțile își comunică notificări în scris care să ateste că au îndeplinit cerințele și procedurile juridice aplicabile, la data pe care părțile o stabilesc de comun acord.

ARTICOLUL 144

Aderarea părților contractante la Tratatul de instituire a Comunității Africii de Est

(1) La prezentul acord poate adera orice stat care este parte contractantă la Tratatul de instituire a Comunității Africii de Est. Se prezintă Consiliului APE o cerere de aderare.

(2) Părțile examinează efectele aderării statului (statelor) menționat(e) la alineatul (1) asupra prezentului acord. Consiliul APE poate hotărî cu privire la orice măsuri tranzitorii sau de modificare care ar putea fi necesare.

ARTICOLUL 145

Aderarea unor noi membri la Uniunea Europeană

- (1) UE notifică statului (statelor) partener(e) CAE orice cerere de aderare a unei țări terțe la UE.
- (2) În cursul negocierilor dintre Uniune și țara terță menționată la alineatul (1), UE depune eforturi:
 - (a) pentru a furniza, la cererea statului (statelor) partener(e) CAE și în măsura în care este posibil, informații cu privire la orice aspect reglementat de prezentul acord și
 - (b) pentru a lua în considerare preocupările exprimate de statul (statele) partener(e) CAE.
- (3) UE notifică statului (statelor) partener(e) CAE intrarea în vigoare a oricărui tratat privind aderarea unei țări terțe la UE.
- (4) Consiliul APE examinează, cu suficient timp înainte de data aderării unei țări terțe la UE, orice efecte pe care aderarea le poate avea asupra prezentului acord. Părțile pot, prin decizie a Consiliului APE, să pună în aplicare orice ajustări la prezentul acord sau măsuri de tranziție necesare.

ARTICOLUL 146

Texte autentice

- (1) Prezentul acord se redactează în dublu exemplar în limbile bulgară, cehă, croată, daneză, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, greacă, italiană, letonă, lituaniană, maghiară, malteză, olandeză, polonă, portugheză, română, slovacă, slovenă, spaniolă și suedeză, fiecare text fiind egal autentic.
- (2) Versiunea în limba irlandeză este autentificată printr-un schimb de note diplomatice între Uniunea Europeană și Republica Kenya după semnarea și înainte de intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 147

Anexe și protocoale

Următoarele anexe, protocoale și declarații comune la prezentul acord fac parte integrantă din acesta:

Anexa I	Taxele vamale aplicate produselor originare din statul (statele) partener(e) CAE
Anexa II	Taxe vamale aplicate produselor originare din UE
Anexa III(a)	Matricea de dezvoltare a APE
Anexa III(b)	Valori de referință, obiective și indicatori privind dezvoltarea
Anexa IV	Declarație comună privind țările care au stabilit o uniune vamală cu Uniunea Europeană
Anexa V	Comerț și dezvoltare durabilă
Anexa VI	Declarația comună a Uniunii Europene și a Republicii Kenya privind cooperarea economică și pentru dezvoltare în temeiul prezentului acord
Protocolul 1	privind asistența administrativă reciprocă în domeniul vamal
Declarația comună 1	Declarație comună privind regulile de origine a Uniunii Europene și a Republicii Kenya
Declarația comună 2	Declarație comună privind comerțul și dezvoltarea durabilă a Uniunii Europene și a Republicii Kenya

DREPT CARE subsemnații plenipotențieri, pe deplin autorizați, semnează prezentul acord.

Întocmit la ..., la ...

Pentru Uniunea Europeană

Pentru Republica Kenya

